

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ВАЩУК МАРИНА ІВАНІВНА

Допускається до захисту:
завідувач кафедри міжнародних
економічних відносин, кандидат
економічних наук, доцент
_____Марія ШКУРАТ
«_____» _____ 2026 р.

Вплив інтеграційних процесів ЄС на стратегічний розвиток України

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
Освітньо-професійна програма «Міжнародний бізнес. Бізнес-переклад»

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота

Науковий керівник:
Марія ШКУРАТ, доцент кафедри
міжнародних економічних відносин,
кандидат економічних наук, доцент

підпис

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали / за шкалою ЄКТС / за національною шкалою)
Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця – 2026

АНОТАЦІЯ

Вашук М.І. Вплив інтеграційних процесів ЄС на стратегічний розвиток України. Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини», спеціалізація «Міжнародний бізнес. Бізнес-переклад», Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2026.

Бакалаврська робота присвячена дослідженню теоретичних засад європейської інтеграції, а також аналізу динаміки торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва між Україною та Європейським Союзом. У ході дослідження узагальнено етапи та форми міжнародної інтеграції, проаналізовано розвиток співробітництва між Україною та ЄС, обґрунтовано інституційний вплив євроінтеграційного чинника на макроекономічні показники держави за допомогою економетричного моделювання з використанням країни-аналога, визначено ключові переваги, недоліки, загрози та перспективи повоєнного відновлення національної економіки в умовах набуття статусу кандидата ЄС. Практичне значення дослідження полягає у можливості застосування сформульованих висновків і рекомендацій для становлення нової політики національної економіки, адаптованої до вимог членства в ЄС, та розробки механізмів повоєнного відновлення.

Ключові слова: інтеграція, євроінтеграція, торговельно-економічне співробітництво, ПП, повоєнне відновлення, стратегічні пріоритети.

62 с., 6 табл., 18 рис., 1 формула, бібліограф.: 61 найм.

Vashchuk M.I. The Impact of EU integration processes on Ukraine's strategic development. Specialty 292 "International Economic Relations", specialization "International Business. Business Translation", Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2026.

The qualification (bachelor's) thesis examines the theoretical foundations of European integration, as well as the analysis of the dynamics of trade, economic, and investment cooperation between Ukraine and the European Union. In the course of the research, the stages and forms of international integration were summarized, the development of cooperation between Ukraine and the EU was analyzed, and the institutional impact of the European integration factor on the state's macroeconomic indicators was substantiated using econometric modeling based on an analogue country. Furthermore, key strengths, weaknesses, threats, and prospects for the post-war recovery of the national economy were identified under the conditions of obtaining EU candidate status. The practical significance of the study lies in the possibility of applying the formulated conclusions and recommendations for the establishment of a new national economic policy adapted to the requirements of EU membership and the development of post-war recovery mechanisms.

Keywords: integration, European integration, trade and economic cooperation, FDI, post-war recovery, strategic priorities.

62 p., 6 tables, 18 figures, 1 formula, bibliography: 61 items.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	7
1.1 Поняття та форми економічної інтеграції.....	7
1.2 Розвиток, стратегічні орієнтири та механізми впливу ЄС	10
1.3 Історичні передумови та розвиток економічного партнерства між Україною та ЄС	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ДИНАМІКИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС	18
2.1 Аналіз динаміки торговельно-економічного співробітництва	18
2.2 Оцінка інвестиційної співпраці та діяльності спільних підприємств України та країн-членів ЄС	25
2.3 Моделювання макроекономічних наслідків вступу України до ЄС	34
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЧЛЕНСТВА В ЄС	43
3.1 Виклики та загрози для економіки України на шляху до входження в ЄС ..	43
3.2 Пріоритетні напрями стратегічного розвитку України для забезпечення євроінтеграційного просування.....	47
ВИСНОВКИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55

ВСТУП

Актуальність дослідження. Світова економіка змінюється, набуваючи рис транснаціоналізації, цифровізації та активної глобалізації. Основними трендами розвитку є посилення взаємозалежності національних господарств інтенсифікація руху капіталів та товарів, а також перехід до постіндустріального типу виробництва. Для України дані тенденції проявляються у поглибленні інтеграції з країнами ЄС. Після отримання Україною статусу кандидата на членство в ЄС у 2022 році та початку офіційних переговорів про вступ, це питання перейшло з теоретичних дискусій у фазу трансформації економіки. Особливо гостро питання євроінтеграції постало в часи економічної та політичної невизначеності.

Для України інтеграційні процеси виступають не лише як зовнішній чинник, а й як внутрішній стимул для модернізації, зміцнення безпеки та забезпечення стійкого економічного зростання. Водночас, адаптація до вимог внутрішнього ринку ЄС несе в собі як нові можливості, так і значні виклики, що потребує розробки чіткої стратегії розвитку країни на довгострокову перспективу.

Вагомий внесок у розробку теоретичних засад, оцінку історичних етапів та практичних аспектів європейської інтеграції України внесли такі вітчизняні науковці, як Є. С. Грищенко, Н. Є. Скоробогатова, О. Т. Риндзак, С. М. Кваша, О. М. Файчук, О. В. Файчук, С. В. Федонюк, В. С. Корчун, О. М. Скрипник, В. М. Стешенко, Т. Панфілова, Ю. Ю. Лола, Д. Г. Михайленко, О. В. Болотна, В. В. Дячек та ін. Аналіз їх праць свідчить, що на сьогодні залишається чимало невирішених питань щодо глибини адаптації національного законодавства до стандартів ЄС, оцінки наслідків лібералізації ринків та інституційної готовності держави до повноправного членства, які потребують подальших досліджень. В сучасних геополітичних реаліях інтеграційний процес перетворився на один із головних факторів стратегічного розвитку України.

Мета бакалаврська роботи – проведення комплексного аналізу впливу європейських інтеграційних процесів на формування та реалізацію стратегічних

пріоритетів розвитку України, обґрунтування напрямів адаптації національної моделі економіки до вимог членства в ЄС.

Завданнями бакалаврської роботи є:

- Проаналізувати сутність та форми економічної інтеграції;
- Дослідити розвиток, напрями та механізми впливу ЄС;
- Визначити історичні передумови та еволюцію економічного партнерства між Україною та ЄС;
- Проаналізувати динаміку торговельно-економічного співробітництва України та ЄС;
- Оцінити інвестиційну співпрацю та діяльність спільних підприємств України та країн-членів ЄС;
- Окреслити макроекономічні наслідки вступу України до ЄС;
- Виокремити стратегічні виклики та загрози для економіки України на шляху до входження в ЄС;
- Виділити сильні сторони української економіки та пріоритетні напрями стратегічного розвитку для забезпечення євроінтеграційного просування та економічного зростання.

Об'єктом дослідження є формування та розвиток партнерства між Україною та ЄС в межах євроінтеграційної стратегії держави.

Предметом дослідження є механізми, інструменти та закономірності впливу інтеграційних процесів на трансформацію стратегічних векторів розвитку економічної, політичної та соціальної систем України.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та розв'язання завдань у роботі застосовано сукупність наукових методів: системний підхід – для вивчення стратегічного розвитку України як цілісного об'єкта трансформацій; графічний метод – для візуалізації трендів торговельно-економічного співробітництва; метод економетричного моделювання та регресійний аналіз – для моделювання макроекономічних наслідків приєднання України до ЄС; метод прогнозування – для прогнозування ВВП України в умовах євроінтеграції, а також метод SWOT-аналізу – під час оцінювання стану

української економіки та формування рекомендацій щодо вдосконалення державної стратегії.

Апробація результатів дослідження. Публікація тез на IX Всеукраїнській науково-практичній заочній конференції «Екологія, природокористування та охорона навколишнього середовища: прикладні аспекти» та III Міжнародній науково-практичній конференції «Наука та освіта в епоху нових викликів та можливостей».

Структура роботи. Кваліфікаційна бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 61 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

1.1 Поняття та форми економічної інтеграції

На сьогодні процеси інтеграції є основою для формування політичних та економічних зв'язків між країнами. Особливо важливим дане питання постає в контексті політичної невизначеності та процесами розвитку технологій.

Термін інтеграція походить з латинської мови, і в перекладі означає взаємопереплетіння, об'єднання окремих частин в єдине ціле [1].

Вчені Мюрдаль Г., Маршалл А. та Пероу Ф. розглядають інтеграційні процеси, як структурні перетворення у сфері економіки кожної з країн, що інтегруються, внаслідок чого виникає якісно новий інтеграційний простір - більш досконала господарська організація [2].

Баласс Бел розглядає інтеграцію через поняття процесу та стану. У значенні процесу - це заходи для усунення дискримінації між суб'єктами різних держав, а в понятті стану - це відсутність форм дискримінації між національними економіками [3].

Вінер Д. встановив, що інтеграція відбувається шляхом створення митних союзів, причому вплив та наслідки такої інтеграції можуть бути як позитивними, так і негативними [4].

Ганджендракар пояснює термін економічної інтеграції як співпрацю двох або більше країн з метою обмеження або усунення торговельних бар'єрів та заохочення політичної та економічної співпраці. Внаслідок цього, вона дає можливість світовим ринкам функціонувати стабільніше з меншим втручанням уряду, надаючи країнам можливість максимально ефективно використовувати свої ресурси [5].

Відповідно до тверджень Риндзака О.Т. економічну інтеграцію можна поділити на кілька рівнів. На мікрорівні рушійною силою виступають безпосередні суб'єкти господарювання, які налагоджують прямі зв'язки через

створення спільних підприємств, ТНК та реалізацію науково-дослідних проєктів. Мезорегіональний рівень охоплює взаємодію окремих територіальних одиниць і транскордонних зон, що сприяє формуванню локальних об'єднань. На рівні держав інтеграція набуває форми інституціоналізованих союзів та міждержавних угод. Глобальний вимір, або мегарівень, характеризується злиттям великих міжнародних організацій та інтеграційних блоків. Усі зазначені рівні перебувають у тісній взаємозалежності, формуючи цілісну систему інтеграційної взаємодії [6].

Теоретичний підхід до структуризації процесу інтеграції дозволяє виокремити сім послідовних етапів економічної інтеграції, наведених на рис. 1.1.

Рисунок 1.1 – Етапи економічної інтеграції

Джерело: сформовано автором на основі [5]

На першому рівні економічної інтеграції країни підписують торговельний пакт, який надає можливості зниження тарифів на певні товари, в порівнянні з країнами, що не є учасниками. У межах зони вільної торгівлі країни-учасниці погоджуються скасувати тарифи між собою, але зберігають власні зовнішні тарифи на імпорт з решти світу.

Створюючи митний союз, держави не тільки забороняють використання тарифних обмежень щодо країн-учасниць, але й встановлюють спільний зовнішній тариф для решти світу. Хоча митний союз дозволяє уникнути розробки складних правил походження, він створює проблему координації політики, оскільки ставки тарифів для низки галузей імпорту мають бути узгоджені всіма членами. Цей тип інтеграції був ключовим питанням у переговорах про вихід Великої Британії з ЄС.

Спільний ринок передбачає безмитну торгівлю, запровадження єдиної митної політики щодо третіх країн та забезпечення свободи пересування факторів виробництва: землі, капіталу, та людських ресурсів. Попри те, що така модель оптимізує розподіл ресурсів через посилення конкуренції, вона несе політичні ризики. Досвід Brexit свідчить, що глибока економічна інтеграція може провокувати опір суспільства через побоювання втратити державний суверенітет та контроль над кордонами [7].

На рівні економічного союзу, відбувається гармонізація економічної політики, наприклад у сфері податків, стандартів продукції та соціального забезпечення. Також формуються спільні фіскальні зобов'язання. Так програма Спільної сільськогосподарської політики підтримує аграріїв через прямі виплати доходів, ринкові інтервенції та вирішення специфічних потреб сільських районів.

У формі економічного та валютного союзу члени використовують спільну валюту та єдиний центральний орган для визначення монетарної політики.

Кінцевою точкою розвитку інтеграційного угруповання виступає повна економічна інтеграція, яка передбачає тотальну гармонізацію фіскальної політики держав-учасниць та функціонування завершеного валютного союзу. Такий рівень єдності дозволяє країнам-членам досягати кліматичної нейтральності, забезпечувати сталий розвиток на основі науково-технічного прогресу та створювати простір соціальної справедливості. Саме така архітектура відносин формує фундамент для стабільного зростання та захисту спільних інтересів у глобальному світі.

1.2 Розвиток, стратегічні орієнтири та механізми впливу ЄС

Особливим видом інтеграції є утворення Європейського Союзу. Європейська інтеграція виступає магістральним вектором трансформації континенту в XXI столітті, визначаючи як внутрішню конфігурацію Європи, так і її суб'єктність у глобальному масштабі. З моменту свого заснування Європейський Союз еволюціонував у потужний фінансово-політичний центр, що став фундаментом нової архітектури безпеки та еталоном демократичних цінностей і стандартів. У практичному вимірі цей процес є інструментом системної модернізації економік, що сприяє подоланню технологічного розриву, стимулює приплив інвестицій та забезпечує вихід національних виробників на висококонкурентні світові ринки [1].

Відповідно до Кваша С. М., Файчука О. М. та Файчук О.В. євроінтеграцію можна поділити на декілька етапів, наведених в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Послідовність формування та розвитку ЄС

Етап	Основні події
I-й етап (1945-1957 рр.)	- 1950 р. «План Шумана» про створити Європейського об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС). - 1951 р. Підписання Паризького договору про заснування ЄОВС. - 1957 р. Римські договори про заснування Європейського співтовариства з атомної енергії (Євратом) та Європейського Економічного Співтовариства (ЄЕС).
II-й етап (1958–1968 рр.)	- Створення митного союзу та скасування імпорتنих і експортних мит між країнами-членами. - Запровадження Спільної сільськогосподарської, рибпромислової, екологічної і промислової політики - Завершення бюджетного врегулювання Спільного ринку
III-й етап (1969-1979 рр.)	- Початок 70х. Створення системи узгодження зовнішньополітичних курсів держав-членів ЄЕС - Зростання к-сті членів до 9 держав - Заснування Європейської валютної системи на основі єдиної розрахункової одиниці – ЕКЮ - 1979 р. перші прямі вибори до Європейського Парламенту
IV-й етап (1980-1989 рр.)	- 1981-1986рр. приєднання Греції, Іспанії та Португалії - 1986р. Єдиний європейський акт (ЄЄА) - 1989 р. Падіння Берлінської стіни

Продовження таблиці 1.1

V-й етап (1990–1999 рр.)	- 1992 р. Підписання Маастрихтського договору про створення ЄС. - 1993 р. Остаточне формування Спільного ринку з «4-ма свободами»: рух товарів, послуг, людських ресурсів та капіталу. - 1995 р. Приєднання Австрії, Фінляндії та Швеції; набрання чинності Шенгенської угоди. - 1997 р.: Амстердамський договір.
VI-й етап (2000–2009 рр.)	- Запровадження готівкового євро (2002 р.) та створення ЄЦБ. - 2004 р. Вступ 10 країн, зокрема Польщі, Чехії, країн Балтії. - 2007 р. Вступ Болгарії та Румунії; підписання Лісабонського договору.
VII-й етап (2010 р. – до сьогодні)	- 2012 р. Присудження ЄС Нобелівської премії миру. - 2013р. Приєднання Хорватії - Боротьба з новими викликами: економічна криза, питання зміни клімату та міграційна криза.

Джерело: сформовано автором на основі [8]

Наразі, ЄС зазначає про перехід до нового рівня починаючи з 2020 року, оскільки відбулись світова пандемія COVID-19, вихід Великої Британії з об'єднання, зміна напрямку розвитку на зелену енергетику та вторгнення росії в Україну. Керівництво Європейського Союзу затвердило найбільший за обсягом пакет фінансових стимулів, спрямований на екологічну та цифрову трансформацію економіки. Ці заходи є ключовим інструментом реалізації стратегії ЄС щодо досягнення повної кліматичної нейтральності до 2050 року [9].

Відповідно до класифікації економічної інтеграції Європейський Союз одночасно охоплює 6 рівнів. Історично європейські договори характеризувалися адаптивністю положень до потреб конкретних партнерів та відносно помірним рівнем лібералізації ринків. На сьогодні масштаби торговельної мережі ЄС охоплюють низку країн. Спеціальні торговельні угоди були укладені з Австралією, Чилі, Індією, Індонезією, Малазією, об'єднанням МЕРКОСУР, Мексикою, Філіппінами та ОАЕ [9].

Період 1958–1968 років охоплює одразу два рівні інтеграції: зону вільної торгівлі та митний союз, оскільки в ці роки країни ЄС скасували будь-які обмеження на торгівлю всередині союзу та сформували спільну політику для третіх країн.

На четвертому рівні інтеграції було створено Єдиний європейський ринок між ЄС та країнами-партнерами, до яких входять Ісландія, Ліхтенштейн,

Норвегія та Швейцарія, де реалізовано концепцію «чотирьох свобод»: безперешкодний рух товарів, послуг, капіталу та людських ресурсів між країнами. Завдяки мінімізації технічних, правових та бюрократичних перепон ЄС стимулює транскордонну торгівлю та підприємницьку активність, впроваджуючи нові інструменти, наприклад Союз ринків капіталу для підтримки малого бізнесу та Єдиний цифровий ринок для уніфікації правил у сфері телекомунікацій, авторського права та захисту даних. Попри значний прогрес, процес повної гармонізації залишається незавершеним через фрагментацію податкових систем, відособленість енергетичних і фінансових ринків, а також складність процедур визнання професійних кваліфікацій, що зумовлює потребу у подальшому делегуванні повноважень наднаціональним органам для подолання існуючих протиріч [9].

Наступним етапом реформування об'єднання стало створення Економічного та валютного союзу, що заклало основу для координації економічної та фінансової політики, запровадження спільної монетарної політики та переходу до єдиної валюти – євро. Функціонування союзу забезпечує синергетичний ефект завдяки масштабу внутрішнього ринку, підвищенню внутрішньої ефективності та стійкості економіки союзу до зовнішніх викликів. Для держав-членів це відкриває стратегічні можливості для підтримки стабільності, стимулювання економічного зростання та підвищення рівня зайнятості, що безпосередньо сприяє зростанню добробуту громадян.

Практична реалізація моделі союзу ґрунтується на декількох ключових механізмах: тісній координації економічних курсів держав-членів та суворій фінансовій дисципліні, що передбачає встановлення лімітів на державний борг і бюджетний дефіцит. Ключову роль у цій архітектурі відіграє Європейський центральний банк (ЄЦБ), який здійснює незалежну монетарну політику з пріоритетом на забезпеченні цінової стабільності та виступає головним наглядовим органом для фінансових установ єврозони. Попри високий рівень інтеграції, у межах ЄВС відсутня єдина інституція, відповідальна за загальну економічну політику; натомість повноваження розподілені між національними

урядами та наднаціональними структурами, що іноді породжує певні інституційні протиріччя.

Система управління ЄС має багаторівневий характер: Європейська Рада визначає стратегічні напрямки, Рада ЄС координує розробку політик, а Європейська комісія контролює їх виконання. На національному рівні держави самостійно формують бюджети та визначають структурну політику на ринках праці та капіталу. Важливим елементом демократичного контролю є діяльність Європейського Парламенту, який через механізм «Економічного діалогу» забезпечує прозорість та підзвітність процесів управління економікою союзу [10].

Фундаментальний базис функціонування Європейського Союзу становлять його ключові цілі та цінності, нормативно закріплені у статтях 2 та 3 Лісабонського договору, а також у Хартії основоположних прав ЄС. Пріоритетними завданнями об'єднання в межах його кордонів є зміцнення миру, забезпечення добробуту громадян та формування простору свободи, безпеки та юстиції без внутрішніх перепон. Економічний вектор розвитку спрямований на розбудову внутрішнього ринку, досягнення сталого зростання та функціонування економічного і валютного союзу з єдиною валютою. Водночас соціальна складова інтеграції передбачає активну боротьбу з дискримінацією, утвердження гендерної рівності та захист прав дитини. На глобальній арені Союз виступає гарантом демократичних цінностей, сприяючи міжнародній стабільності, вільній торгівлі та неухильному дотриманню норм міжнародного права [9].

Отже, процес євроінтеграції є довготривалим та складним. Основною метою створення даного об'єднання було подолання наслідків Другої світової війни та збереження миру. Проте, з поступовим розвитком, угруповання стало важливим не лише в питанні політичної, але й соціальної та економічної свободи. Запровадження спільної валюти, скасування торговельних обмежень між учасниками та формування спільних цілей розвитку створюють значні переваги для країн-членів ЄС.

1.3 Історичні передумови та розвиток економічного партнерства між Україною та ЄС

Економічне партнерство між Україною та Європейським Союзом має глибоке історичне коріння, яке сягає часів підписання Римського договору 1957 року. У той період контакти розвивалися в межах відносин між Радянським Союзом та Європейським Економічним Співтовариством, проте вони були обмежені штучною ізоляцією замкненої економіки СРСР, відомою як «залізна завіса». Лише демократичні процеси кінця 1980-х років дозволили активізувати зовнішні зв'язки, що призвело до підписання у 1989 році Угоди про партнерство та співробітництво між СРСР та ЄС [11].

На рис. 1.2 можна побачити основні події розвитку відносин між Україною та ЄС.

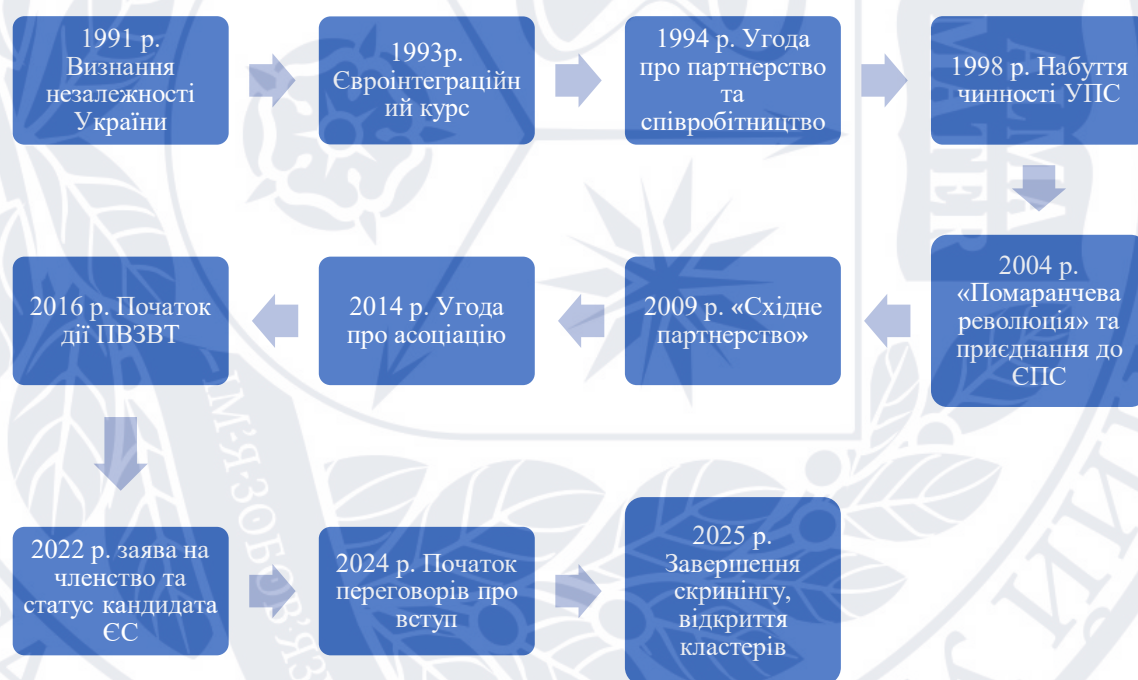

Рисунок 1.2 – Розвиток відносин між Україною та ЄС

Джерело: сформовано автором на основі [11-19]

Після відновлення незалежності у 1991 році, Україна була офіційно визнана Європейським Співтовариством у грудні того ж року. Офіційні відносини розпочалися з Декларації ЄС щодо України. Вже у 1993 році у Києві відкрилося

Представництво Європейської комісії, а Верховна Рада України вперше зафіксувала євроінтеграційний курс у Постанові «Про основні напрями зовнішньої політики», визначивши членство в Співтовариствах довгостроковою метою. [12].

Фундаментальним кроком у розвитку економічних зв'язків стало підписання у червні 1994 року Угоди про партнерство та співробітництво. Хоча вона набула чинності лише 1 березня 1998 року, саме цей документ заклав правові рамки для взаємної торгівлі на основі правил ГАТТ. Угода визначила 28 стратегічних сфер співпраці, серед яких пріоритетними стали енергетика, транспорт, наука та технології, а також сільське господарство. Україна зобов'язалася надавати режим найбільшого сприяння компаніям ЄС, що фактично відкрило шлях до поступового залучення нашої держави до єдиного європейського ринку. У цей період активно формувалася інституційна мережа. Важливу роль відігравали консультативні центри, такі як Українсько-європейський центр із питань законодавства. Держава мала на меті адаптувати економічну, політичну та правову сферу відповідно до європейських вимог, щоб створити підґрунтя для подальшого вступу в ЄС [13].

Розширення ЄС та «Помаранчева революція» у 2004 році змінили парадигму відносин. Скрипник О.М. називає дані події економічним проривом, оскільки «Помаранчева революція» призвела до зміцнення відносин між Україною та ЄС, що проявилось у приєднанні України до Європейської політики суддівства [14].

Запуск ініціативи «Східне партнерство» у 2009 році у Празі став новим етапом регіональної інтеграції. У межах цієї ініціативи Україна почала роботу над Угодою про асоціацію, створенням зони вільної торгівлі, та лібералізацією візового режиму з ЄС, переходячи до нового формату політичної асоціації та економічної інтеграції [15].

Після драматичних подій Революції Гідності, викликаних відмовою тогочасного керівництва підписати Угоду у Вільнюсі, Україна остаточно підтвердила свій курс. У 2014 році було підписано та синхронно ратифіковано

Угоду про асоціацію. Відповідно до угоди, Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі почала тимчасово застосовуватися з 1 січня 2016 року, що надало Україні доступ до спільного ринку ЄС з усуненням митних бар'єрів на певні товари, а також призвело до економічних реформ щодо стандартів якості, екологічних та соціальних норм [16]. Науковці, зокрема В. Стешенко, наголошують, що Угода про асоціацію стала найважливішою та найбільшою за обсягом угодою за історію суверенності України [17].

Цей етап характеризується переходом до повної імплементації європейських стандартів у сфері санітарних та фітосанітарних правил, державних закупівель та інтелектуальної власності. Панфілова Т. визначає це як новий етап відносин, що характеризувався переходом від політичних домовленостей до співробітництва в усіх сферах. Це дозволило Україні стати невід'ємною частиною внутрішнього ринку ЄС ще до набуття офіційного членства. [18].

Повномасштабна війна 2022 року стала каталізатором історичних змін. В лютому 2022 року Україна подала заяву на членство в ЄС, а вже у червні того ж року отримала статус кандидата. Європейська Комісія у своєму висновку визнала значний прогрес України в адаптації законодавства, досягнутий за вісім років дії Угоди про асоціацію, особливо у сферах правосуддя, ринкової економіки, державного управління та боротьби з тіньовим сектором. Станом на 2024–2026 роки відносини перейшли у фазу офіційних переговорів про вступ, які розпочалися у червні 2024 року. У вересні 2025 року ЄС завершив процес скринінгу, після чого Україна виконала умови для відкриття трьох кластерів. Таким чином, сучасний етап є завершальною стадією перетворення України з партнера на майбутнього повноправного члена Європейського Союзу [19].

Отже, Україна пройшла довгий шлях від здобуття незалежності до формування тісної співпраці ЄС. Ще на початку свого суверенного існування держава обрала курс на євроінтеграцію, проте на той час відносини обмежувались суто торговельним партнерством, так як країна потребувала реформ для відповідності стандартів ЄС. Також розвиток відносин уповільнився

в часи проросійської влади. Незважаючи на це, Україна змогла зберегти свій курс, ефективно виконуючи вимоги ЄС, навіть під час повномасштабного вторгнення. Наразі держава здобула статус кандидата на членство ЄС та продовжує переговори щодо вступу в союз.

Висновки до розділу 1

Економічна інтеграція є складним процесом об'єднання національних економік у єдиний господарський простір. Вона відбувається на кількох рівнях та еволюціонує через сім послідовних етапів: від підписання преференційних торговельних пактів і створення зони вільної торгівлі до митного союзу, спільного ринку, економічного та валютного союзу і, зрештою, до повної економічної інтеграції. Головною метою цього процесу є усунення торговельних бар'єрів, оптимізація розподілу ресурсів та забезпечення стійкого розвитку країн-учасниць.

Європейська інтеграція є винятковим прикладом, який охоплює одразу шість рівнів економічної співпраці. Від самого створення після Другої світової війни Європейський Союз перетворився з галузевого об'єднання (ЄОВС) до потужного політико-фінансового центру з власною валютою, багаторівневою системою управління та спільним ринком, заснованим на "чотирьох свободах". Сучасний етап розвитку ЄС характеризується адаптацією до нових глобальних викликів та курсом на екологічну й цифрову трансформацію.

Інтеграційний шлях України розпочався із базових угод про співробітництво у 1990-х роках і трансформувався у формат глибокої політичної асоціації та економічної інтеграції. Попри внутрішні перешкоди та повномасштабну збройну агресію, Україна зберегла і прискорила свій євроінтеграційний курс. Отримання статусу кандидата у 2022 році та відкриття офіційних переговорів про вступ у 2024 році свідчать про перехід до завершальної стадії трансформації України з країни-партнера на майбутнього повноправного члена Європейського Союзу.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ДИНАМІКИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС

2.1 Аналіз динаміки торговельно-економічного співробітництва

Торговельно-економічні відносини є головним рушієм інтеграції України до внутрішнього ринку Європейського Союзу. У контексті підписання Угоди про асоціацію, формування Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі та отримання статусу кандидата на членство в ЄС, аналіз показників взаємної торгівлі дозволяє оцінити поточний стан економічної взаємодії, визначити рівень інтеграції Української економіки в ринок ЄС та ефективність адаптації вітчизняної економіки до європейських стандартів.

Розглянемо структуру торгівлі та найбільших торговельних партнерів України. На рис. 2.1 можна побачити до яких країн Україна постачала продукцію у 2025 році. Серед усього експорту більше половини товарів спрямовувалось саме в країни ЄС (57,8%).

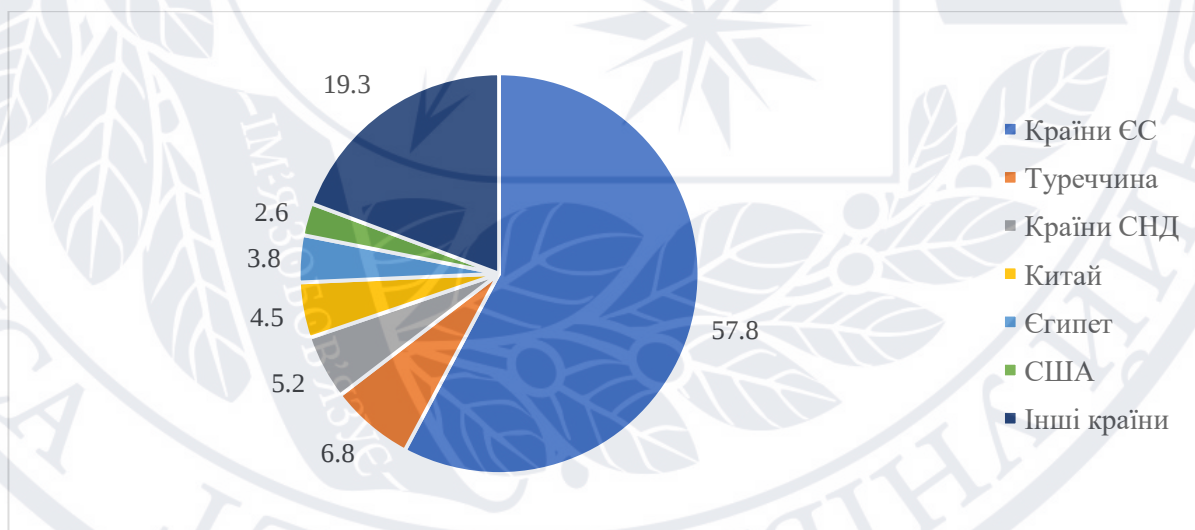

Рисунок 2.1 – Структура експорту товарів з України в 2025 р., %

Джерело: сформовано автором на основі [20]

Також відповідно до рис. 2.2, у 2025 році найбільше товарів було імпортовано з країн ЄС. Отже, саме країни ЄС були основними торговельними

партнерами в минулому році, що підтверджує факт тісної співпраці та міцних торговельних стосунків.

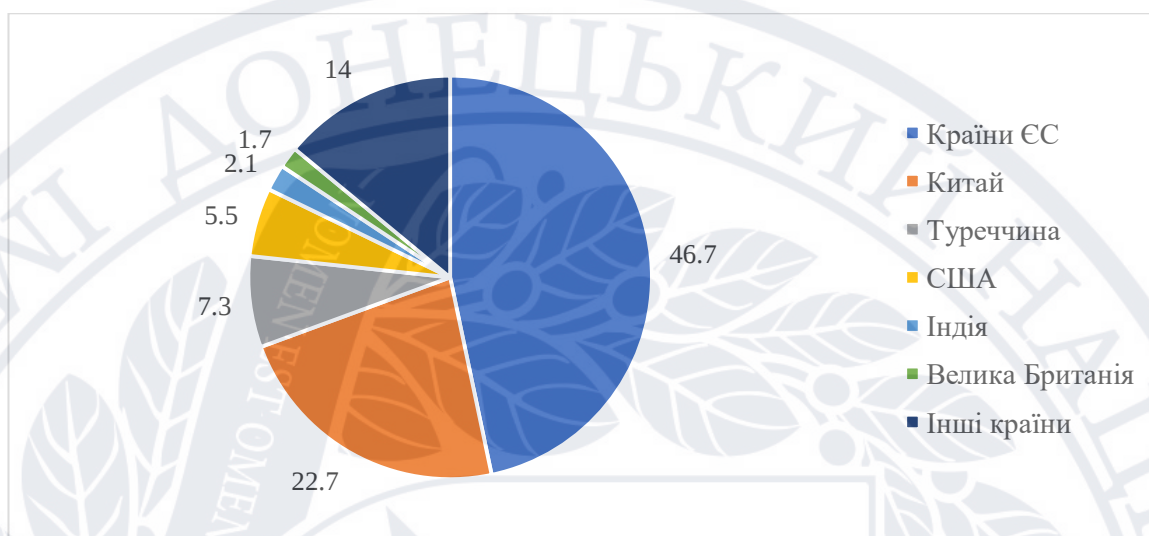

Рисунок 2.2 – Структура імпорту товарів в Україну в 2025 р., %

Джерело: сформовано автором на основі [20]

Згідно з табл. 2.1, лідером за обсягами як експортних, так і імпортних операцій є Польща. Дане партнерство зумовлене географічною близькістю, розвиненою логістичною інфраструктурою та активною підтримкою торговельних коридорів. Обсяг імпорту з Польщі становить понад 79,5 тис. дол США, а показники експорту сягають 50,6 тис. дол США. До трійки ключових партнерів також входять Німеччина, з рівнем імпорту 66 тис дол США та експорту 24 тис дол США, та Італія, з показниками близько 27 тис. дол США за обсягами імпорту та 22 тис. дол США за обсягами експорту. Для більшості представлених країн характерне перевищення імпорту над експортом. Найбільш негативне сальдо торговельного балансу спостерігається у відносинах з Польщею, Німеччиною та Чехією. Отже, з огляду на таблицю можна зробити висновки, що основними торговельними партнерами України є країни-сусіди та високорозвинені країни ЄС.

Таблиця 2.1 – Найбільші торговельні партнери України з країн ЄС у 2025 р.,
тис. дол США

№ у рейтингу	Країна	Імпорт	Експорт
1	Польща	7957124	5063631
2	Німеччина	6621021	2442141
3	Італія	2736906	2288034
4	Чехія	2412340	996925
5	Румунія	1900743	1407248
6	Угорщина	2026030	1278809
7	Словаччина	2244328	1029176
8	Нідерланди	1085863	1921591
9	Болгарія	1939054	1048205
10	Франція	2143218	783641

Джерело: сформовано автором на основі [21]

Розглянемо показники зовнішньої торгівлі між Україною та ЄС, відображені на рис 2.3. Протягом 2021 року спостерігався відносний баланс між експортом та імпортом з поступовим зростанням обох показників. Значення сальдо зовнішньоторговельного обороту коливалося, в цілому не перевищуючи показника -1.5 млрд євро, що свідчило про помірний дефіцит імпорту.

У другий квартал 2022 року обсяг експорту перевищив показник імпорту товарів в Україну. Дане явище пов'язане з переорієнтацією українського експорту на європейський ринок внаслідок повномасштабного вторгнення РФ. Також внаслідок блокади морських портів Україна була змушена шукати нові логістичні шляхи, які в основному проходили через європейські країни-сусіди, такі як Польща, Румунія, Угорщина та Словаччина [22].

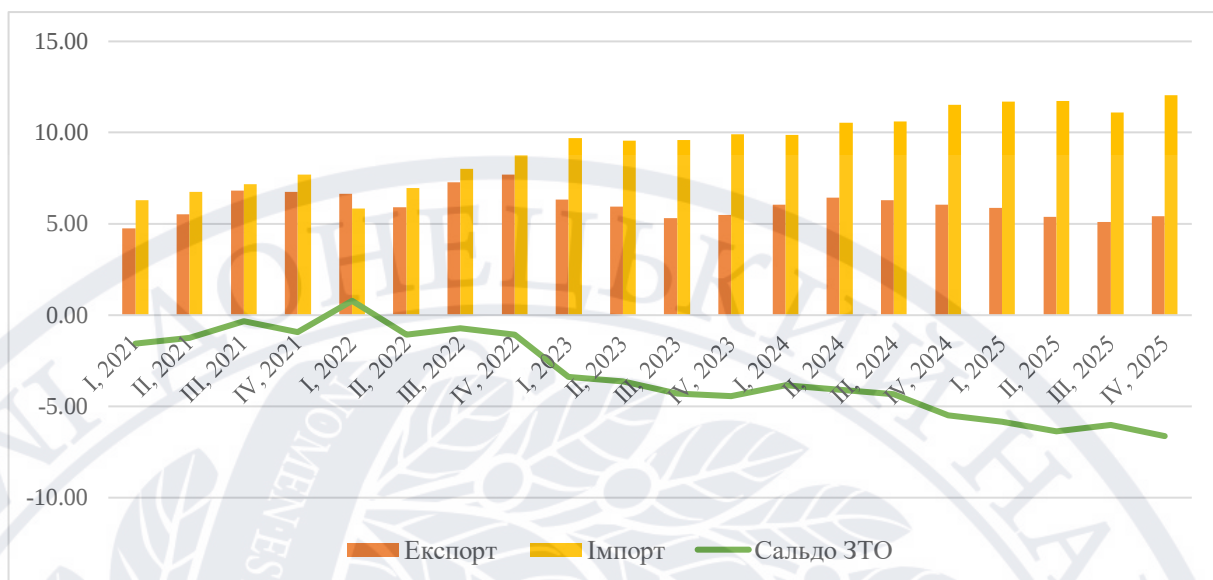

Рисунок 2.3 – Обсяги показників торгівлі України та ЄС за період 2021-2025 рр., млрд євро

Джерело: сформовано автором на основі [23]

Також для підтримки української економіки у червні 2022 року ЄС надав Україні так звані автономні торговельні заходи (АТМ). Дана ініціатива передбачала повну тимчасову лібералізацію торгівлі та включала вимоги тимчасового скасування імпорتنих мит, тарифних квот та інших інструментів торговельного захисту щодо українських товарів. Режим пільгової торгівлі, щорічно продовжувався та тривав до 5 червня 2025 року. Застосування АТМ відіграло критичну роль у стабілізації фінансового стану українських підприємств-експортерів та дозволило частково нівелювати негативні наслідки воєнних дій для реального сектора економіки [24].

У третьому кварталі 2022 року сальдо торговельного балансу почало зростати в негативному значенні. Імпорт товарів з ЄС продовжив стабільно збільшуватись досягши позначки у 12 млрд євро на кінець 2025 року. Незважаючи на це, експорт до ЄС помітно знизився у 2023 році та продовжив коливатися між показниками, нижчими за значення 2022 року. Станом на кінець 2025 року дефіцит торговельного балансу з ЄС досяг максимального значення у -6,63 млрд євро.

Зменшення українського експорту можна характеризувати як наслідок кількох факторів. По-перше, попри загальну лібералізацію торгівлі, деякі сусідні країни ЄС, зокрема Польща, Угорщина та Словаччина, запроваджували односторонні заборони на імпорт українських ресурсів. Для гарантування стабільності внутрішнього ринку та підтримки національного агросектора Польща впровадила низку протекціоністських заходів, такі як одностороннє ембарго на імпорт стратегічних сільськогосподарських культур: пшениці, кукурудзи, ріпаку та соняшнику у квітні 2023 року [25]. Додатковим дестабілізуючим чинником стала тривала блокада вантажних перевезень польськими активістами на кордоні. Масштаби кризи підтверджуються тим, що лише за перші два дні протестів у чергах опинилося близько 20 тисяч транспортних засобів, а логістичні затори сягали 40 км. Такі дії спричинили критичне падіння обсягів експорту через заблоковані пункти пропуску на 40%, що завдало значних економічних збитків обом державам [26].

Угорщина запровадила найбільш розгалужену національну заборону на український імпорт, що охопила 24 найменування української агропродукції. Під обмеження потрапили не лише зернові культури, такі як пшениця, жито, ячмінь, кукурудза, а й продукція тваринництва: м'ясо великої та малої рогатої худоби, свинина, м'ясо птиці, а також овочі, цукор та виноробна галузь. Словаччина застосувала обмежувальні заходи щодо стратегічних видів української сировини, заборонивши ввезення пшениці, кукурудзи, ріпаку та насіння соняшнику [27].

Іншими причинами зростання дефіциту українського експорту є руйнування виробничих потужностей та відтік робочої сили. За оцінками міжнародних організацій, близько 14 млн осіб, переважна більшість яких – жінки та діти, були змушені залишити свої домівки. З них приблизно 8 млн людей виїхали за кордон у пошуках прихистку. Найбільша інтенсивність міграційних потоків припала на першу половину березня 2022 року. Наприклад 7 березня протягом однієї доби кордон з Польщею перетнули 140 тис. осіб, проте в наступні місяці ситуація на кордонах стабілізувалася [28]. Економічна стабільність та інтеграційний потенціал України зазнають негативного впливу внаслідок масштабних

руйнувань інфраструктури. Сумарний обсяг прямих збитків від повномасштабної агресії оцінюється у понад 170 млрд дол. США. Динаміка зростання цього показника залишається високою. Протягом першої половини 2024 року сума втрат збільшилася на 12,6 млрд дол. США, що зумовлено інтенсифікацією ракетних ударів та активними бойовими діями. Критичних пошкоджень зазнали стратегічні сектори економіки, зокрема житловий фонд, енергетична система та транспортно-логістична мережа [29].

За рисунком 2.4 можна побачити динаміку основних товарів, які Україна імпортувала з ЄС. Найбільш імпортованими товарами у 2021 році були обладнання та механізми з обсягами 4 млрд євро. Проте, за наступні 4 роки значно зріс попит на паливо, в результаті чого воно стало основним продуктом закупівлі, збільшившись на 4,5 млрд євро. Також зросли обсяги імпорту груп «транспортні засоби», «електричні машини та устаткування». Незважаючи на зростання більшості категорій, товарообіг фармацевтичної продукції зменшився.

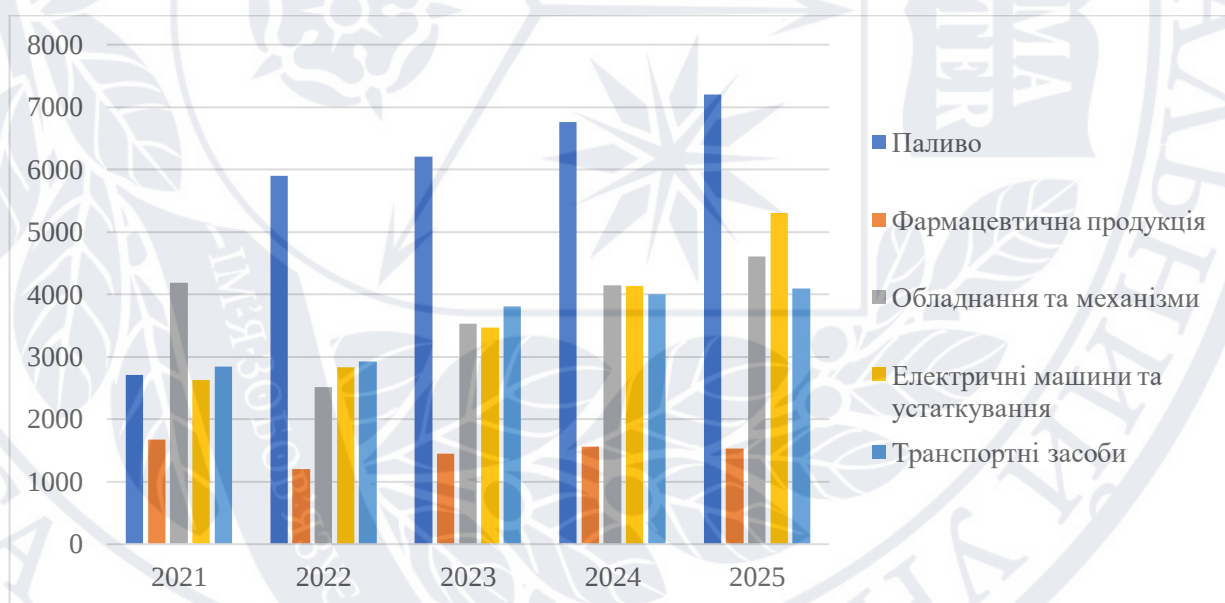

Рисунок 2.4 – Динаміка імпорту основних товарних груп із ЄС до України у період 2021–2025 рр., млн євро

Джерело: сформовано автором на основі [23]

Відповідно до рис 2.5 можна порівняти як змінився обсяг товарів, які

Україна експортує до Європи. Найбільше у 2021 році держава постачала чорні метали – залізо та сталь, проте у 2025 році обсяги експорту значно впали, знизившись на майже на 3 млрд євро. Також знизився експорт насіння ріпаку та кользи.

Незважаючи на негативну тенденцію стосовно чорних металів, значно зріс експорт зернових продуктів, а саме соняшникової олії, з 1,7 млрд євро до 2,5 млрд євро, соєвої олії до 0,5 млрд євро та кукурудзи до 1,8 млрд євро. Втрата значної частки експорту металургії змусила українську економіку адаптуватися шляхом інтенсифікації сільськогосподарського виробництва та розвитку переробної промисловості, що стало основою збереження експортного потенціалу в умовах інтеграції до ЄС.

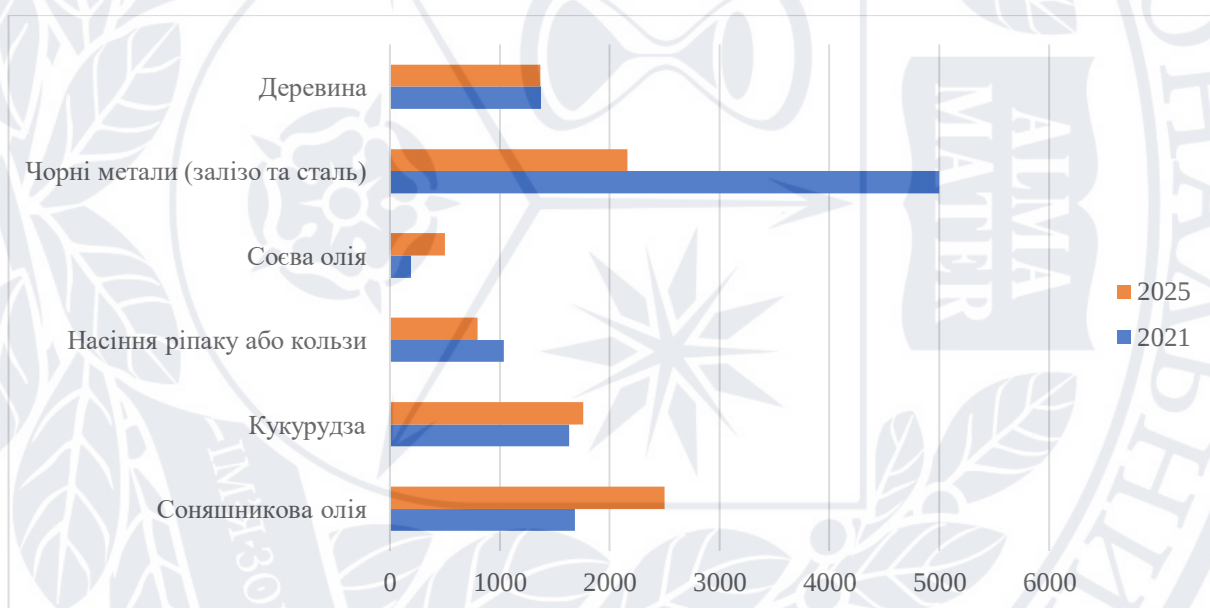

Рисунок 2.5 – Динаміка експорту основних товарних груп з України до ЄС у період 2021–2025 рр., млн євро

Джерело: сформовано автором на основі [23]

Отже, український експорт має яскраво виражений сировинний та напівсировинний характер. Провідні позиції українських поставок становлять продукції металургії та агросектору. Натомість імпорт з ЄС налічує товар з вищою доданою вартістю. Окрім цього, українська економіка значно залежить

від палива, яке за останні роки значно зросло в ціні. Дана структурна асиметрія, є головною причиною значного торговельного дефіциту для України.

2.2 Оцінка інвестиційної співпраці та діяльності спільних підприємств України та країн-членів ЄС

Інвестиційне співробітництво між Україною та з країнами-членами ЄС має важливе стратегічне значення в умовах євроінтеграції. Дана співпраця є не лише інструментом фінансової підтримки української економіки під час війни, але й фундаментальним механізмом структурної модернізації та створення нових можливостей для розвитку. Спільні підприємства є ключовим рушієм цього процесу, сприяючи притоку капіталу, передачі сучасних технологій, впровадженню європейських стандартів корпоративного управління та інтеграції українських виробників у глобальні ланцюги створення вартості.

Розглянемо динамку прямих іноземних інвестицій між Україною та ЄС на рисунку 2.6. Відповідно до графіка, на початку 2022 року спостерігався значний відтік інвестицій з країни, пов'язаний з повномасштабним вторгненням росії. Проте, з четвертого кварталу потік інвестицій почав відновлюватись. У першому періоді 2024 року інвестиції зросли до 1548,3 млн дол. США, що є найвищим показником надходжень за останні 3 роки. Проте, в середині цього ж року інвестиції знову зменшились до 234 млн дол. США та почали поступово відновлюватись у 2025 році.

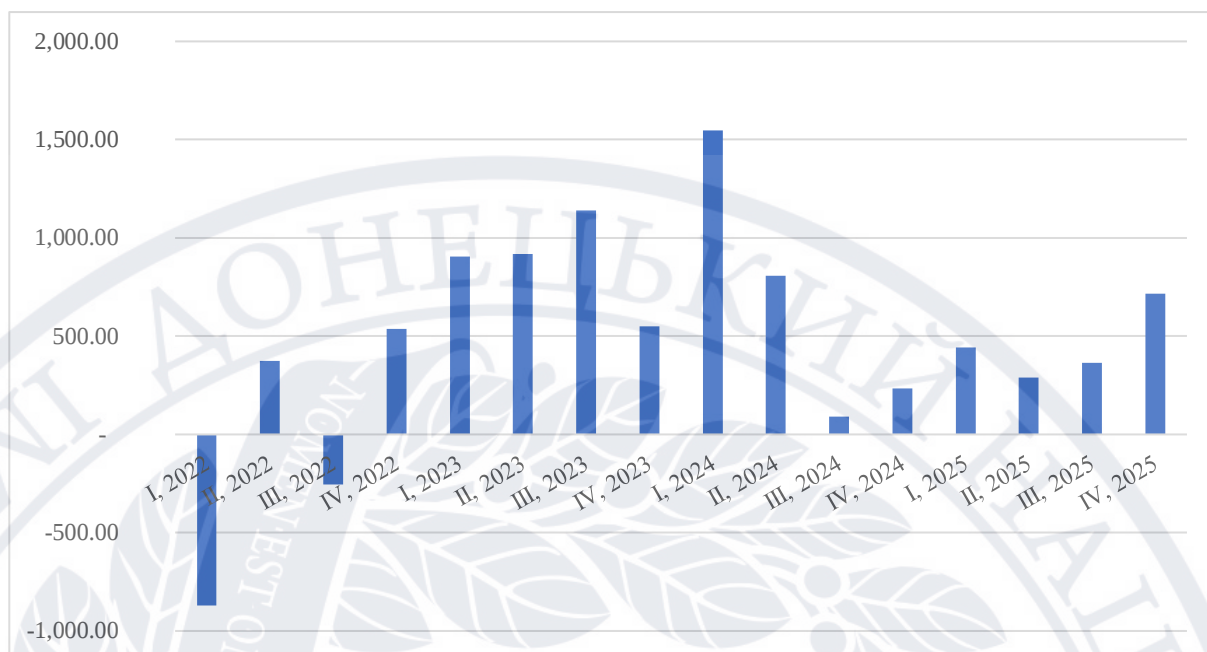

Рисунок 2.6 – Обсяги прямих інвестицій з країн ЄС в Україну за кварталами 2022-2025 рр., млн дол. США

Джерело: сформовано автором на основі [30]

За даними рис. 2.7, можна побачити зміну структури прямих іноземних інвестицій за формою інвестування. У першому кварталі 2022 року, основу структури інвестицій складали «Боргові інструменти», які набули від'ємного значення у майже - 860 млн дол. США внаслідок скорочення зобов'язань перед іноземними інвесторами. У наступні роки основними формами ПІІ були «Інструменти участі в капіталі» та «Реінвестування доходів». Проте, послаблення валютних обмежень у четвертому кварталі 2024 року призвело до спаду цих показників, внаслідок можливості репатріації прибутків [31]. На кінець 2025 року можна побачити відновлення усіх форм інвестування, в особливості груп «Інструменти участі в капіталі» та «Інструменти участі в капіталі, крім реінвестування доходів».

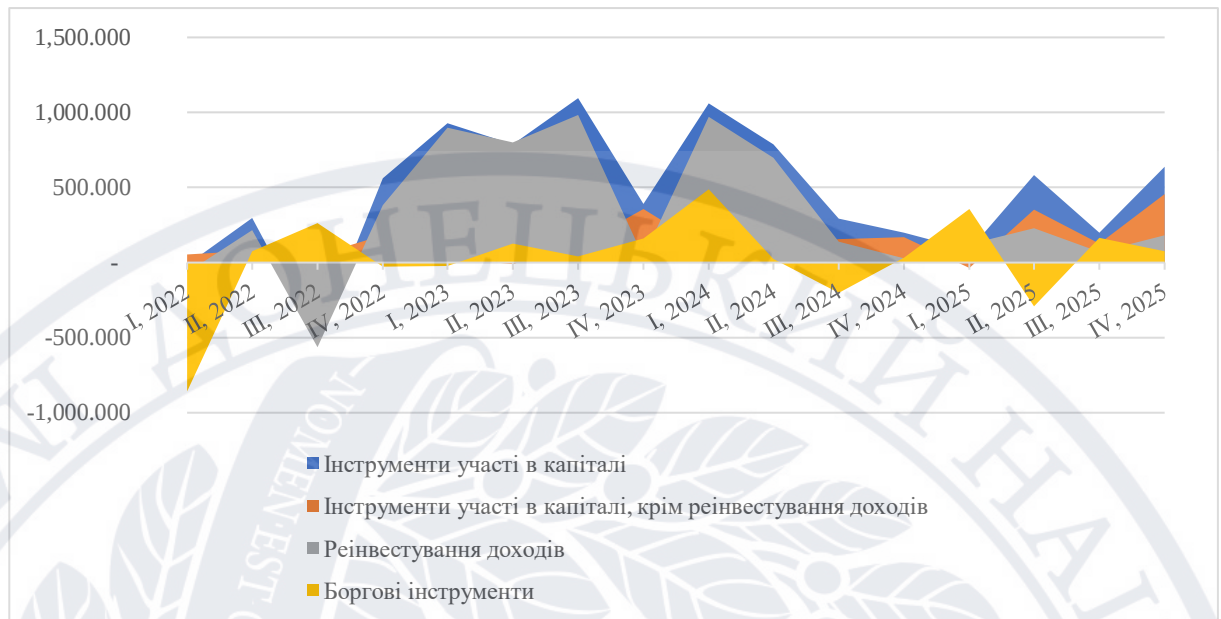

Рисунок 2.7 – Обсяги ПІІ в Україну з ЄС за формою інвестування, кв. 2022-2025 рр., млн дол. США

Джерело: сформовано автором на основі [30]

На графіку 2.8 наведено динаміку ПІІ відповідно до країн ЄС за обсягами інвестицій. До п'ятірки найбільших країн-інвесторів входять Кіпр, Нідерланди, Німеччина, Польща та Австрія. Аналіз інвестиційних потоків у розрізі країн-інвесторів виявляє суттєву різницю у стратегіях інвестування. Характерним прикладом у цьому контексті є Республіка Кіпр, інвестиційна динаміка якої проявляє найбільшу амплітуду коливань протягом 2022–2025 років. Така волатильність інвестицій зумовлена специфічним статусом цієї юрисдикції як фінансового хабу, через який здійснюється репатріація капіталу вітчизняного бізнесу. Потік прямих іноземних інвестицій з Кіпру значною мірою визначається саме внутрішніми корпоративними рішеннями українських підприємців щодо структурування активів, реструктуризації боргів та оптимізації фінансових потоків [32].

Рисунок 2.8 – Обсяги ПІІ в Україну за країнами ЄС, кв. 2022-2025 рр., млн дол. США

Джерело: сформовано автором на основі [30]

Також активним інвестором в українську економіку були Нідерланди, з поступовим нарощенням надходжень до другого кварталу 2024 року. Проте, в наступний період надходження з країни значно знизились. Польща, Німеччина та Австрія демонструють помірну та відносно стабільну інвестиційну динаміку, що свідчить про перспективи довготривалої співпраці з Україною.

У лютому 2024 року було прийнято політичну угоду щодо Програми фінансування для України на суму 50 млрд євро створену для акумуляції державних та приватних інвестицій, спрямованих на повоєнну відбудову та модернізацію національної економіки. Стратегічні цілі політики включають: подолання соціально-економічних та екологічних наслідків воєнної агресії, зміцнення інституційної стійкості та впровадження системних реформ. До ключових секторів інвестиційних надходжень входять: соціальна інфраструктура, енергетика, стратегічна промисловість та сировинний сектор, цифровізація, агропродовольчий комплекс, транспортна інфраструктура, а також розвиток малого та середнього бізнесу і приватного сектору [33]. Окремими пріоритетами регламенту є спрямування щонайменше 20% коштів на «зелені» інвестиції, а також виділення мінімум 15% обсягу фінансування на підтримку

стартапів та розвиток малого та середніх підприємств [34].

Впровадження програм здійснюється за моделлю непрямого управління через міжнародні фінансові інституції, які забезпечують механізми покриття інвестиційних ризиків, надання грантової підтримки та технічної допомоги.

З моменту запуску у 2024 році Інвестиційна рамка стала каталізатором відновлення критичної інфраструктури, розвитку головних секторів економіки, та підтримки приватного сектору. Серед позитивних наслідків залучення інвестицій можна виділити створення нових робочих місць, налагодження постачання електроенергії, опалення та чистої води, підтримка доступного житла, будівництво бомбосховищ, відновлення пошкодженої війною інфраструктури тощо. Окремим соціальним аспектом є підтримка вразливих груп населення, ветеранів та бізнесу на прифронтових територіях. Станом на 2025 рік, завдяки використанню змішаного фінансування обсягом 5,7 млрд євро, вдалося мобілізувати 18 млрд євро інвестиційних ресурсів. Послідовне підписання угод на Конференціях з відновлення України у 2024-2025 роках демонструє стабільність фінансової підтримки ЄС, яка виступає фундаментом для довгострокової реконструкції та зростання української економіки.

Графік прямих іноземних інвестицій з України до країн ЄС, рис. 2.9, ілюструє стабільний процес виведення інвестицій українських суб'єктів у країнах ЄС.

Найбільш стрімке зниження спостерігалось протягом 2022 року, коли показник впав з -200 до понад -500 млн дол. США. Попри загальний спад, на графіку помітні періоди сповільнення відтоку капіталу у 2023 та першій половині 2025 року.

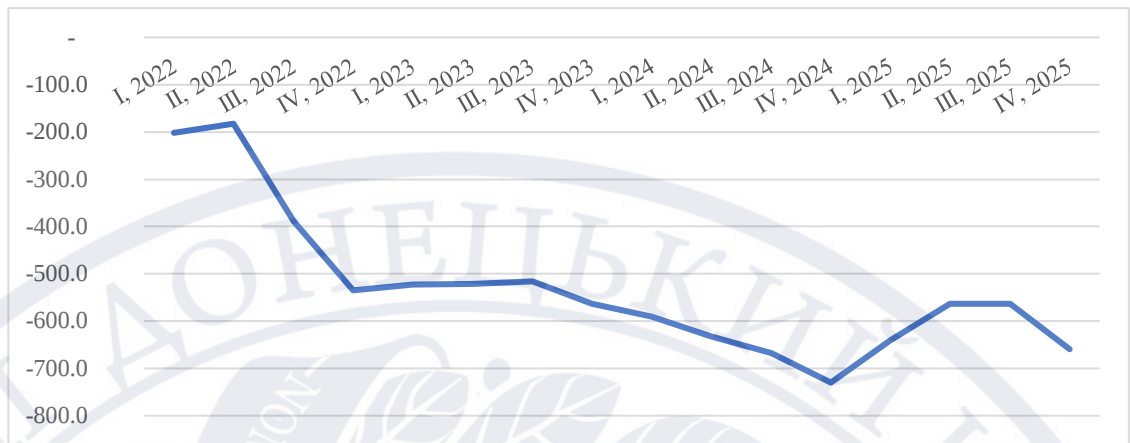

Рисунок 2.9 – Обсяги ПП з України: залишки за країнами ЄС, кв. 2022-2025 рр., млн дол. США

Джерело: сформовано автором на основі [30]

Незважаючи на складні політичні та економічні виклики Україна продовжує розвивати партнерські зв'язки з ЄС, не лише на рівні інвестицій, але й будуючи та підтримуючи спільні підприємства. Важливу роль у цьому процесі відіграє діяльність європейських транснаціональних корпорацій, які сприяють залученню капіталу, збереженню зайнятості населення та впровадженню європейських стандартів технологічної модернізації, корпоративного та адміністративного управління.

На рис. 2.10 представлений розподіл компаній з іноземним капіталом в Україні за країнами походження засновників. Загалом можна помітити, що європейські компанії становлять основну частину іноземного капіталу в розподілі власності українських підприємств (близько 70%). Найбільшу частку у структурі займають компанії, власники яких походять з Кіпру, Німеччини та Нідерландів.

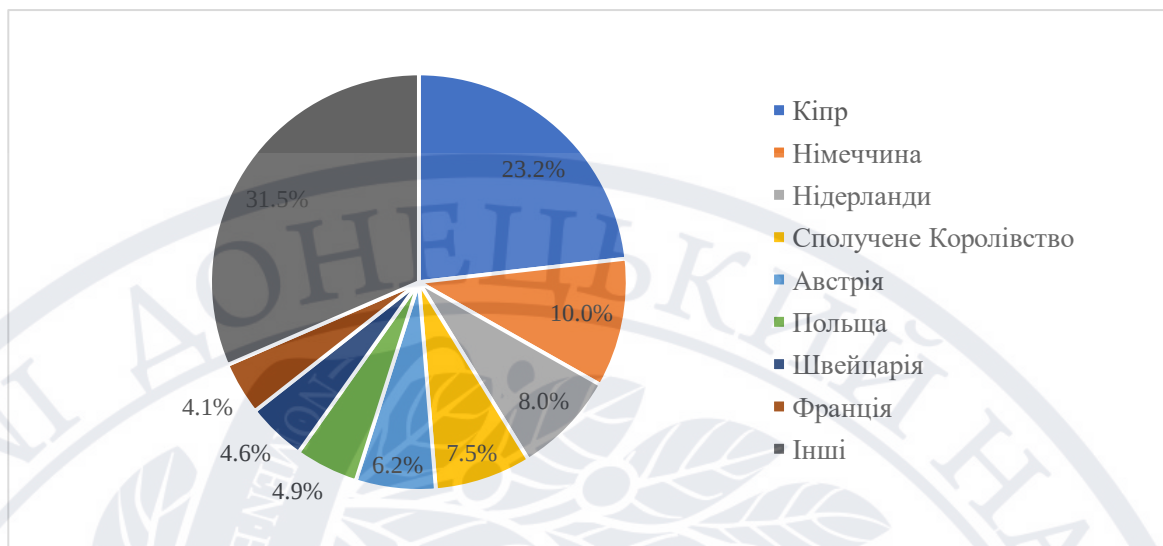

Рисунок 2.10 – Структура власності українських підприємств за національною приналежністю бенефіціарів у %, березень 2026 р.

Джерело: сформовано автором на основі [35]

За регіональним розподілом найбільше компаній з іноземним капіталом знаходиться в Київській області (1478). Також велика кількість підприємств зосереджена у Львівській, Дніпропетровській та Одеській областях. У центральних та північних областях, таких як Вінницька, Харківська та Житомирська, спостерігається середня щільність компаній. Водночас значна частина регіонів демонструє обмежену диверсифікацію європейських бізнес-проектів, де кількість компаній коливається в межах 10–30, відповідно до рис. 2.11.

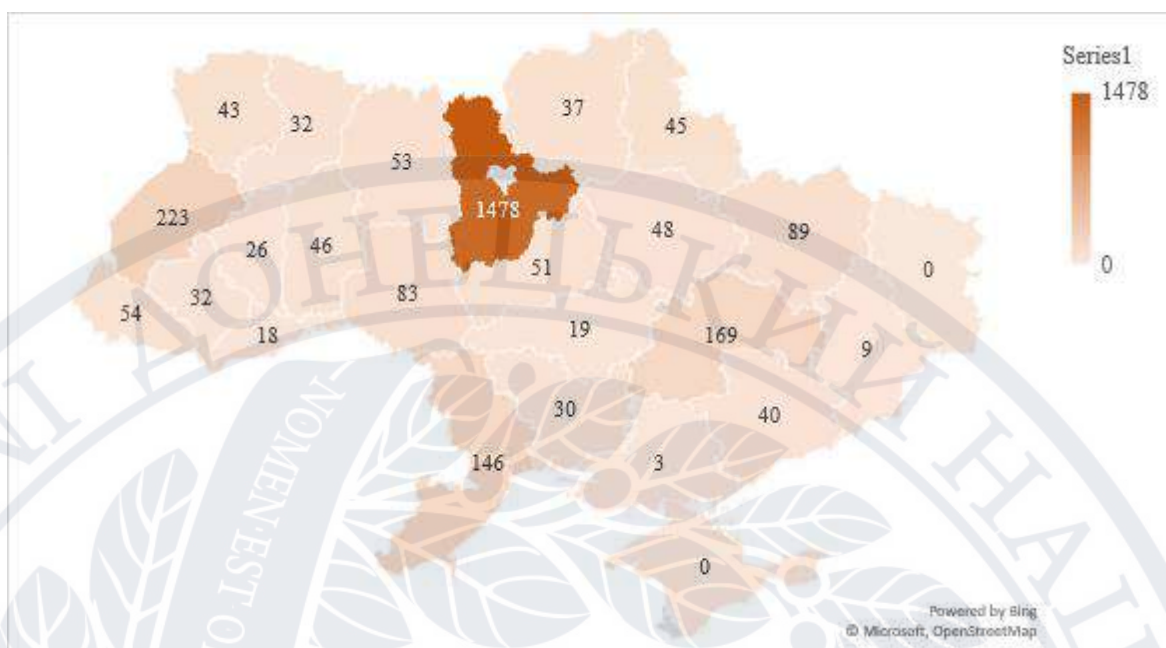

Рисунок 2.11 – Регіональний розподіл підприємств з іноземним капіталом в Україні, березень 2026 р.

Джерело: сформовано автором на основі [35]

За галузевим розподілом найбільша кількість підприємств з іноземним капіталом присутня в оптовій торгівлі (25,8%), рис 2.12. Значну частку також займають галузі сільського господарства, ІТ та постачання світла та газу. Загалом структура розподілу свідчить про значну диверсифікацію напрямів діяльності підприємств. Проте найбільший відсоток становлять галузі, в яких Україна має конкурентні переваги на світовому ринку, що створює передумови для ефективного впровадження міжнародних стандартів ведення бізнесу в цих сегментах.

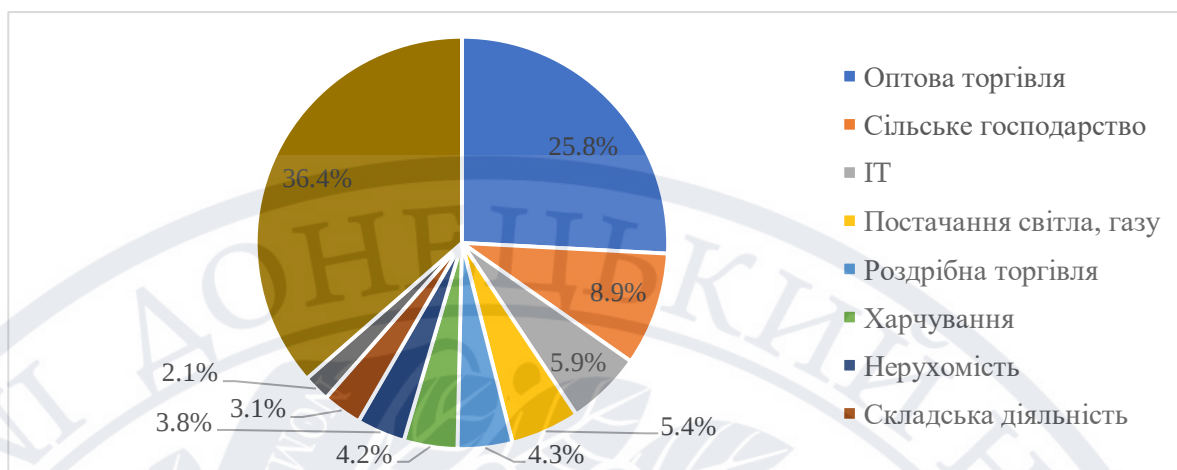

Рисунок 2.12 – Галузева структура підприємств з іноземним капіталом в Україні, березень 2026 р.

Джерело: сформовано автором на основі [35]

Окрім значної присутності європейських ТНК компаній в Україні, ЄС надає значні можливості для розвитку малого та середнього бізнесу, що є особливо важливим в умовах воєнних викликів та повоєнної відбудови економіки. Завдяки ініціативі EU4Business. Головні напрями підтримки включають надання фінансування, створення сприятливого бізнес-середовища, розвиток можливостей для торгівлі з ЄС і світом загалом та послуги з розвитку бізнесу. Українські підприємці мають змогу отримати гранти в обсязі від 4 000 до 25 000–40 000 євро для розвитку експорту та інновацій. Також спеціальний гарантійний фонд знижує вимоги банків до застави, роблячи кредити більш доступними. Окрему увагу ініціатива ЄС приділяє зеленим інвестиціям, завдяки яким підприємства можуть отримувати фінансування для модернізації обладнання та впровадження «зелених» технологій з можливістю повернення частини коштів у вигляді кешбеку до 15%.

За результатами 2024 року, допомогу отримали 14 860 малих та середніх підприємств. Також впровадження ініціативи мало значний мультиплікативний ефект для національної економіки: зокрема, було створено 18 332 нових робочих місць, а середній показник обороту підприємств зріс на 7%. Окрім зростання внутрішньої активності, підтримані МСП згенерували понад 326,1 млн євро додаткового доходу та збільшили обсяги експорту на 9,8% [36].

2.3 Моделювання макроекономічних наслідків вступу України до ЄС

Вступ до Європейського Союзу передбачає не лише зміну торговельних режимів, а й глибоку інституційну трансформацію. Для отримання об'єктивних оцінок у межах даного дослідження був обраний метод економетричного моделювання на основі аналізу країни-аналога.

Базовим об'єктом для порівняння стала Румунія. Вибір цієї країни зумовлений низкою спільних характеристик з Україною: подібністю постсоціалістичної структури економіки, значною часткою аграрного сектору, великим обсягом внутрішнього ринку та географічною близькістю. Досвід Румунії, яка приєдналась до ЄС у 2007 році, дозволяє простежити довгострокові ефекти від приєднання до Євросоюзу.

В основі дослідження лежить побудова моделі множинної лінійної регресії, яка дозволяє розрахувати вплив членства ЄС на обсяг валового внутрішнього продукту. Часовий проміжок моделі охоплює період з 1997 по 2017 роки, який дозволяє проаналізувати стан ВВП Румунії за 10 років до та після приєднання до ЄС. Даний часовий проміжок дає змогу простежити, як змінився показник ВВП враховуючи фактор євроінтеграції (див. табл. 2.2).

Для вибору економетричної моделі та перевірки масиву даних на наявність мультиколінеарності було побудовано кореляційну матрицю, див. табл. 2.2. До аналізу було включено залежну змінну (ВВП в млрд. дол. США), та незалежні змінні:

- Експорт (млрд. дол. США)
- ПІІ – прямі іноземні інвестиції (млрд. дол. США)
- Рівень інфляції – Індекс споживчих цін (%)
- Рівень безробіття (%)
- Державні витрати (% від ВВП)

Вибір змінних для побудови економетричної моделі зумовлений прагненням відобразити комплексний спектр фундаментальних ринкових факторів, які чинять визначальний вплив на формування валового внутрішнього продукту.

Для інтерпретації результатів кореляційного аналізу застосовувалася шкала в діапазоні від -1 до +1. Додатні значення коефіцієнтів трактуються як наявність прямої лінійної залежності, від'ємні – як прояв оберненого зв'язку, тоді як наближеність до нуля вказує на відсутність статистично значущої кореляції. Результат дослідження був націлений на виявлення пар змінних із високим (понад $\pm 0,7$) та помірним ($\pm 0,5$ – $0,7$) рівнем щільності зв'язку, для запобігання виникнення ефекту мультиколінеарності під час подальшого економетричного моделювання та виокремлення факторів, які мають найбільший вплив на ВВП.

Таблиця 2.2 – Кореляційна матриця ВВП та факторів впливу

	ВВП	Експорт	ППІ	Інфляція	Рівень безробіття	Державні витрати
ВВП	1					
Експорт	0,941581	1				
ППІ	0,530729	0,319946	1			
Інфляція	-0,64652	-0,58282	-0,42309	1		
Рівень безробіття	-0,15619	-0,20846	-0,1269	-0,34522	1	
Державні витрати	-0,05213	-0,15374	0,259133	-0,34765	0,148712569	1

Джерело: сформовано автором на основі [37]

Кореляційний аналіз показав, що найбільш суттєва пряма залежність спостерігається між обсягами ВВП та експорту товарів і послуг ($r = 0,94$), що свідчить про значну відкритість досліджуваної економіки та визначення експортної виручки як головного фактора національного економічного зростання. Помірний позитивний кореляційний зв'язок можна помітити також між ВВП та ППІ ($r = 0,53$), що підтверджує важливу роль залучення європейських інвестицій для інтенсифікації виробництва, технологічного оновлення та підвищення загальної капіталізації економіки країн. Водночас між ВВП та рівнем інфляції спостерігається досить високий обернений зв'язок ($r = -0,65$), що свідчить про деструктивний вплив високої цінової нестабільності й знецінення грошової маси на реальні темпи виробництва. Натомість показники рівня безробіття ($r = -0,16$) та частки державних витрат ($r = -0,05$) продемонстрували

слабку кореляцію з показником, що вказує на їх низьку самостійну пояснювальну здатність у межах даної моделі та обґрунтовує доцільність їх виключення задля уникнення надлишкового «інформаційного шуму».

Таким чином, за результатами кореляційного аналізу, масив даних визнано придатним для подальшого економетричного моделювання. Для побудови рівняння множинної регресії відібрано базові фактори, які мають безпосередній вплив на ВВП і не утворюють між собою колінеарних зв'язків: експорт, ПІІ та рівень інфляції.

Після проведення кореляційного аналізу було побудовано первинну багатфакторну модель множинної лінійної регресії, яка включала чотири незалежні змінні: обсяг експорту, прямі іноземні інвестиції, рівень інфляції та фіктивну змінну євроінтеграційного статусу. Відповідно до перевірки показника Р-значення (P-value) для змінних, було виявлено надмірне значення рівня інфляції (0,6194). Оскільки отримане число значно перевищує загальноприйнятий в економетриці критичний рівень значущості (0,05), нульова гіпотеза про рівність цього коефіцієнта нулю не може бути відхилена, тому вплив інфляції на динаміку ВВП у межах цієї моделі є випадковим, а сама змінна є статистично незначущою. З макроекономічної точки зору незначущість інфляції в даній моделі пояснюється інституційними перевагами членства в ЄС та масштабними торговельно-інвестиційні мультиплікаторами, які повністю нівелюють вплив короткострокових цінових коливань. На основі вищезазначеного було прийнято рішення виключити змінну інфляції та перерахувати модель за трьома факторами, наведеними в табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Основні макроекономічні показники Румунії, млрд. дол. США, 1997-2017 рр.

Роки	ВВП	Експорт	ПІІ	Вступ до ЄС
1997	3,56E+10	1E+10	1,22E+09	0
1998	4,17E+10	9,6E+09	2,03E+09	0
1999	3,6E+10	9,59E+09	1,04E+09	0
2000	3,73E+10	8,04E+09	1,04E+09	0

Продовження таблиці 2.3

2001	4,04E+10	8,93E+09	1,16E+09	0
2002	4,61E+10	1,11E+10	1,14E+09	0
2003	5,78E+10	1,4E+10	1,84E+09	0
2004	7,5E+10	1,93E+10	6,44E+09	0
2005	9,85E+10	2,42E+10	6,5E+09	0
2006	1,22E+11	3,02E+10	1,1E+10	0
2007	1,75E+11	4,31E+10	1,01E+10	1
2008	2,14E+11	5,61E+10	1,37E+10	1
2009	1,74E+11	4,53E+10	4,64E+09	1
2010	1,7E+11	5,38E+10	3,21E+09	1
2011	1,93E+11	6,79E+10	2,37E+09	1
2012	1,79E+11	6,4E+10	3,05E+09	1
2013	1,9E+11	7,64E+10	3,85E+09	1
2014	2E+11	8,28E+10	3,87E+09	1
2015	1,78E+11	7,36E+10	4,32E+09	1
2016	1,85E+11	7,86E+10	6,25E+09	1
2017	2,1E+11	8,9E+10	5,95E+09	1

Джерело: сформовано автором на основі [37]

Для визначення достовірності побудованої економетричної моделі залежності ВВП від досліджуваних чинників було здійснено повторний регресійний аналіз, результати якого представлені у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Визначення достовірності економетричної моделі

Регресійна статистика	
Множинний R	0,991079
Коефіцієнт детермінації R ²	0,982238
Нормований R ²	0,979104
Стандартна помилка	1,01E+10
Спостереження	21

Джерело: сформовано автором на основі [37]

Результати оцінювання регресійної статистики демонструють високий рівень надійності побудованої моделі. Зокрема, індекс множинної кореляції R дорівнює позначці 0,991, що вказує на значну щільність зв'язку між показником ВВП та комплексом обраних макроекономічних детермінант. Коефіцієнт детермінації R² становить 0,982, відповідно до чого можна зробити висновок,

що динаміка валового внутрішнього продукту на 98,22% зумовлена сукупним впливом включених до моделі факторів. Щодо стандартної похибки рівняння, можна стверджувати, що розмір її відхилення є статистично прийнятним, враховуючи абсолютні масштаби аналізованих макроекономічних показників на рівні держави, та доводить, що отримана модель забезпечує достатню точність для проведення надійних сценарних прогнозів.

Під час подальшої перевірки економетричної моделі за критерієм Фішера, було виявлено, що показник F складає 313,369, при значимості F 4,5E-15 (див. табл. 2.5). Дані результати підтверджують високу статистичну значущість моделі.

Таблиця 2.5 – Визначення достовірності економетричної моделі за дисперсійним аналізом

	df	SS	MS	F	Значимість F
Регресія	3	9,57E+22	3,19E+22	313,369	4,5E-15
Залишок	17	1,73E+21	1,02E+20		
Разом	20	9,75E+22			

Джерело: сформовано автором на основі [37]

Відповідно до отриманих коефіцієнтів регресії, можна скласти рівняння, яке матиме вигляд:

$$y = 2.81 \cdot 10^{10} + 1.04 \cdot x_1 + 4.73 \cdot x_2 + 6.42 \cdot 10^{10} \cdot x_3$$

де y – загальний обсяг ВВП

x_1 – обсяг експорту товарів та послуг;

x_2 – чистий приплив прямих іноземних інвестицій (ПІІ);

x_3 – фіктивна змінна, що відображає статус членства в ЄС, де 0 – до вступу, а 1 – після.

На основі рівняння, було розраховано показник умовного ВВП України за період 2015-2024 рр. та порівняно з показником ВВП у поточних цінах за цей

період (див. рис. 2.13).

У період 2015-2019 рр. можна побачити значний розрив між умовним та поточним ВВП, що вказує на значний позитивний ефект членства в ЄС. У 2020 році спостерігається тимчасове зближення обох кривих, зумовлене глобальною кризою під час пандемії COVID-19, яка призвела до різкого звуження світових ринків, падіння обсягів торгівлі та зниження інвестиційних потоків.

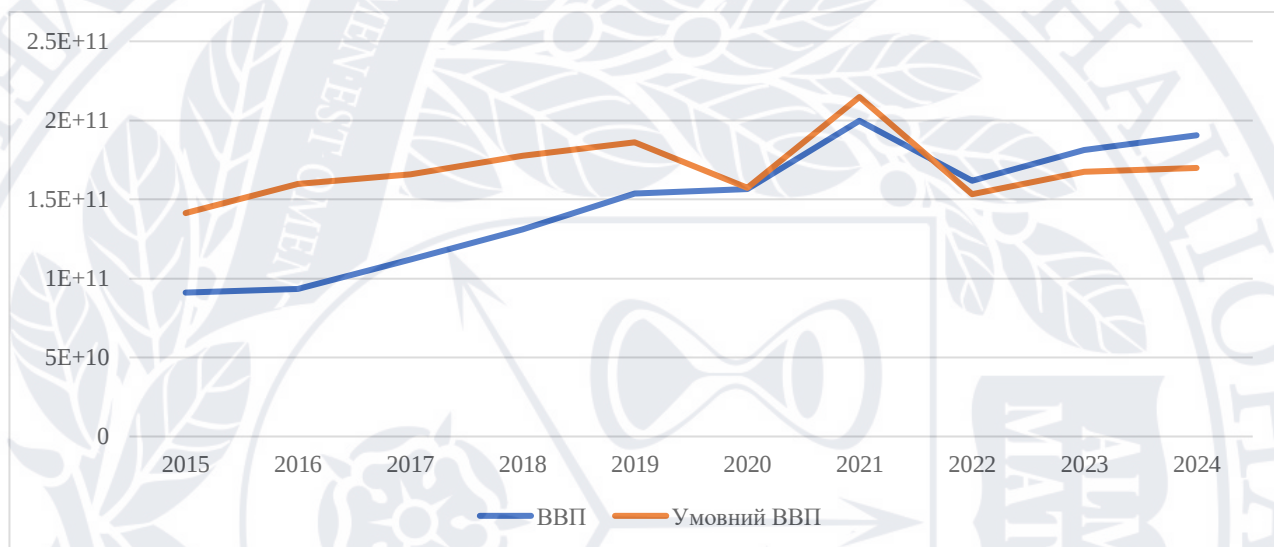

Рисунок 2.13 – Порівняльна динаміка фактичного та умовного ВВП України, млрд дол США, 2015–2024 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [37]

В останні три роки можна помітити, що умовний ВВП стає нижчим за фактичний. Вищий рівень фактичного ВВП у цей період пояснюється ефектом «воєнної економіки», оскільки він штучно підтримується значними обсягами зовнішньої неринкової макрофінансової допомоги, такими як гранти та кредити на покриття дефіциту бюджету, та надмірними державними видатками на сектор безпеки і оборони. Модель умовного ВВП, яка розраховується виключно за ринковими показниками, ці неринкові надходження не враховує, тому незважаючи на значний додатний вплив фактору євроінтеграції, показник умовного ВВП знизився, внаслідок падіння обсягів експорту та інвестицій України під час війни.

Для побудови середньострокового прогнозу на період 2025–2030 рр. було застосовано метод експоненційного згладжування часових рядів (див. рис. 2.14).

Згідно з розрахунками, після стабілізації показника на рівні 169,8 млрд дол. США у 2024 році, очікується плавне та стійке економічне зростання. До кінця прогнозного періоду обсяг умовного ВВП досягне позначки 187,6 млрд дол. США. Отже, інституційний фактор членства в ЄС забезпечує стабільний довгостроковий ріст економіки, згладжуючи можливі коливання.

Рисунок 2.13 – Сценарне прогнозування обсягів умовного ВВП України на період 2025–2030 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [37]

Оптимістичний сценарій передбачає стрімке повоєнне відновлення, швидкий приплив прямих іноземних інвестицій та повне розкриття експортних можливостей України на ринках ЄС. За цим сценарієм вже у 2025 році можливий різкий зріст показника, а до 2030 року він може досягти позначки у 237 млрд дол. США.

Песимістичний сценарій враховує ризики макроекономічної нестабільності, подовження бойових дій, повільні темпи інституційних реформ та можливі рецесії на ринках самого Євросоюзу. У разі реалізації цих шоків, приєднання до

ЄС виступатиме певним безпековим фактором, який зберігатиме економіки України від дефолту.

Отриманий прогноз доводить, що інтеграція України до Євросоюзу формує стійкий висхідний тренд для ВВП. Навіть за умови матеріалізації негативних ризиків, ефект від євроінтеграції утримує ВВП на рівні, достатньому для уникнення глибокого колапсу, тоді як сприятливі умови відкривають шлях до майбутнього економічного зростання.

Висновки до розділу 2

У межах аналізу сучасного стану торговельно-економічного співробітництва встановлено, що Європейський Союз став головним партнером України. Попри критичну роль автономних торговельних заходів у стабілізації економіки, торговельні відносини характеризуються глибокою структурною асиметрією, оскільки український експорт зберігає виражений сировинний характер, тоді як імпорт формується переважно з товарів із високою доданою вартістю та енергоносіїв. Додатковими дестабілізуючими чинниками визначено логістичні затори та протекціоністські обмеження з боку країн-сусідів, що актуалізує потребу в диверсифікації транспортних коридорів та модернізації експортного кошика.

Проаналізовано інвестиційну складову інтеграції, в результаті чого виявлено поступове відновлення припливу прямих іноземних інвестицій після шокового падіння на початку 2022 року. Встановлено, що понад 70% іноземного капіталу в Україні має європейське походження, хоча значна частка надходжень з Кіпру пояснюється механізмом репатріації вітчизняних активів. Ключовими інструментами структурної модернізації виступають програма Ukraine Facility та ініціатива EU4Business, які забезпечують не лише фінансову підтримку малих та середніх підприємств, а й впровадження європейських стандартів корпоративного управління та «зелених» технологій.

На основі використання економетричного методу країни-аналога було побудовано й верифіковано модель множинної лінійної регресії, результати якої

математично підтвердили визначальний детермінуючий вплив євроінтеграційного статусу на макроекономічну динаміку валового внутрішнього продукту. Відповідно до рівняння обсяги ВВП України у довоєнний період є значно вищими за умови євроінтеграції. Проте, з в останні роки рівень умовного ВВП показав нижчі результати від фактичного показника, оскільки наразі ВВП України значною мірою підтримується за рахунок неринкової макрофінансової допомоги, тоді як умовний – відображає зниження внаслідок падіння основних стимулюючих факторів під час війни. Проведене сценарне прогнозування до 2030 року доводить, що інституційний фактор євроінтеграції формує стійкий висхідний тренд для економіки. Отже, дане дослідження дає змогу стверджувати, що приєднання до ЄС виступає безпековим чинником та одним з головних факторів зростання економіки.

РОЗДІЛ 3

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЧЛЕНСТВА В ЄС

3.1 Виклики та загрози для економіки України на шляху до входження в ЄС

Для вітчизняної економіки процес євроінтеграції є непростим, оскільки країна має боротись як з внутрішніми, так і зовнішніми викликами, долаючи наслідки повномасштабної агресії. В даній ситуації, традиційні євроінтеграційні ризики тісно переплітаються із загрозами національній безпеці.

Для детальної оцінки внутрішніх викликів та можливих зовнішніх загроз, використаний метод SWOT-аналізу, наведений на рис. 3.1.

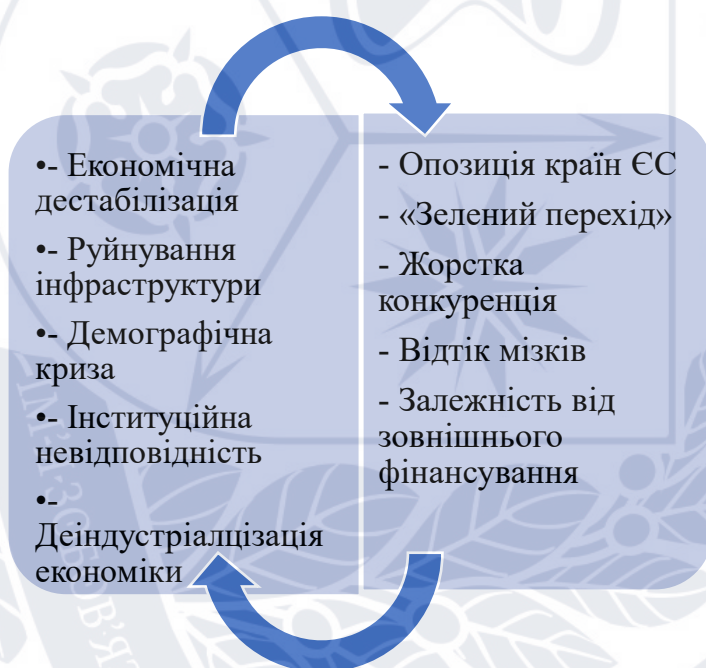

Рисунок 3.1 – SWOT-аналіз української економіки, слабкі сторони та загрози

Джерело: сформовано автором

Наразі найбільшим викликом для української економіки є війна та повоєнне відновлення. Повномасштабна військова агресія призвела до глибокої

деформації національного господарства, внаслідок чого відбулось скорочення реального ВВП на 1,4% на початку 2026 року, та руйнування ланцюгів доданої вартості. Адаптація економіки характеризується критичною залежністю державного бюджету від зовнішніх запозичень та грантової допомоги. Головними донорами надходжень у 2025 році були G7 ERA Loans (37,9 млрд дол США), ЄС (12,1 млрд дол США) МВФ (0,912 млрд дол США), Світовий банк (0,733 млрд дол США) та Японія (0,453 млрд дол США). Незважаючи на значні надходження від багатьох країн, військова та фінансова допомога США зменшились на 13% та 5% відповідно. Пріоритезація оборонного сектору змінила структуру державних видатків, замінивши значну частку інвестиційних програм [38]. Втрата потужних промислових комплексів на Сході країни та обмеження експортних можливостей через блокування морських логістичних вузлів сформували стійкі дисбаланси у зовнішній торгівлі, створюючи довгострокові ризики для валютної стабільності та темпів повоєнного відновлення [39].

Систематичне цілеспрямоване ураження об'єктів генерації та розподілу електроенергії спричинило зростання виробничих витрат бізнесу та зниження загальної конкурентоспроможності вітчизняної продукції. Станом на 2024 рік загальна вартість завданих збитків інфраструктурі оцінюється у приблизно 170 млрд дол США. Найбільше руйнувань зазнав житловий сектор. Внаслідок бойових дій було пошкоджено або зруйновано 236 тисяч житлових будівель на суму 60 млрд дол США. Значних пошкоджень також зазнали галузі транспортної інфраструктури, енергетики, промисловості, будівництва, сфери послуг, агропромисловості та ін. [40].

Внаслідок руйнування інфраструктури виникає проблема деіндустріалізації економіки. За час війни частка переробної промисловості знизилась з 11,5 млрд дол США за доданою вартістю у 2021 році до 6,7 млрд дол США у 2022 році. Найбільш значного руйнування зазнала галузь металургії, яка є основною складовою українського експорту. До початку війни обсяги виробництва склали 21,4 млн т, проте у 2022 році показник знизився до 6,3 млн т.

Відновлення обсягів виробництва сповільнюється внаслідок зростання цін на електроенергію, газ та логістику. Окрім цього ситуація ускладнюється дефіцитом фінансів та персоналу [41].

Іншим критичним наслідком воєнного конфлікту є масштабна демографічна криза. Кількість людей, які виїхали за кордон становить 5,9 млн. ос., більшість з яких – це люди працездатного віку, що призводить до дефіциту кваліфікованих кадрів. Поєднання високої смертності, зниження народжуваності та старіння населення створює надмірне навантаження на систему соціального захисту та пенсійного забезпечення. Дефіцит людського ресурсу виступає головним стримуючим фактором для реалізації повоєнної відбудови, оскільки невідповідність між попитом та пропозицією на ринку праці створює загрозу для економічного зростання навіть за умови наявності достатнього фінансування [38].

Окрім воєнних викликів, для наближення євроінтеграції Україна повинна реформувати галузі відповідно до міжнародних стандартів та гармонізувати законодавство до *acquis* ЄС. Основні сфери проведення реформ включають запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення [42]. Незважаючи на реформи, рівень корупції в країні залишається доволі високим. Так у 2025 році Україна посіла 104 місце з показником в 36 балів [43].

Разом з внутрішніми слабкостями української економіки, присутні також численні зовнішні загрози на шляху євроінтеграції. Головною системною перепорою є сам механізм інтеграції, який передбачає тривалий скринінг законодавства, послідовне відкриття та закриття тематичних кластерів, а також необхідність отримання одностайного схвалення від усіх держав-членів на кожному етапі. Суттєвий дестабілізуючий вплив на процес синхронізації права мають національні вето та позиція окремих урядів, зокрема Угорщини та Словаччини. Через неможливість офіційного відкриття кластерів в умовах відсутності консенсусу, країна продовжує реформування в неформальному

режимі без юридичного визнання. Необхідність одночасного проведення реформ та пошуку компромісів у складних геополітичних умовах перетворює гармонізацію законодавства на складний довготривалий процес, де успіх залежить не лише від якості українських законів, а й від внутрішньої єдності самого Євросоюзу [44].

За винятком законодавчого реформування іншою проблемою для української економіки є невідповідність інфраструктури до політики європейського «зеленого курсу», яка передбачає досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. Відповідно до проєвропейського зеленого напрямку Україна має впровадити механізму СВМ, який зобов'язує українських експортерів модернізувати виробничі потужності та синхронізувати системи ціноутворення на викиди вуглецю з європейськими стандартами. Невиконання цих вимог загрожує втратою конкурентоспроможності на Єдиному ринку. У секторі енергетики та природокористування основний акцент полягає в імплементації принципів циркулярної економіки та збільшенні частки відновлюваних джерел енергії. Дана екологічна трансформація потребує значних фінансових ресурсів, особливо в умовах нестабільної політико-економічної ситуації країни [45].

Інтеграція до Єдиного ринку ЄС також передбачає повну лібералізацію торгівлі, внаслідок чого українські виробники будуть вимушені конкурувати з потужними європейськими корпораціями. Основним викликом для вітчизняного малого та середнього бізнесу є менший рівень капіталізації, технологічного оснащення та обсягів державних субсидій. Особливо гостро це питання постає в аграрному секторі, де українська продукція вже стикається з опозицією з боку окремих держав-членів [46].

Лібералізація руху робочої сили в межах ЄС у поєднанні з безпековими викликами посилює загрозу масштабної трудової міграції та втрати кваліфікованих кадрів. Виїзд фахівців до країн із вищим рівнем оплати праці та стабільнішим соціальним захистом створює дефіцит висококваліфікованої робочої сили, необхідної для повоєнного відновлення. Дана тенденція створює

довгострокові перешкоди для економічного зростання, оскільки відсутність людського ресурсу стає одним з ключових стримуючих факторів для притоку інвестицій у високотехнологічні галузі [47].

Окрім того, стабільність української економіки на сучасному значною мірою залежить від надходження коштів у межах програм підтримки. Це створює високу вразливість перед зміною політичної кон'юнктури всередині ЄС. Проблема посилюється можливістю блокування фінансових траншів через опозицію певних країн, як наприклад Словаччини та Угорщини, що створює загрозу для економічної стійкості України [48].

3.2 Пріоритетні напрями стратегічного розвитку України для забезпечення євроінтеграційного просування

Для вирішення внутрішніх слабкостей та запобігання зовнішнім загрозам важливо розуміти сильні сторони української економіки та можливості, які держава може використовувати для нейтралізації цих проблем та забезпечення подальшого зростання.

На рис. 3.2 наведені основні переваги вітчизняної економіки та перспективи для успішного розвитку. Українському бізнесу характерні риси гнучкості, витривалості та швидкої адаптації до нових умов середовища. Для збереження і продовження своєї діяльності підприємства використовують такі методи, як територіальну оптимізацію та ревокацію виробництва, реструктуризацію продуктового портфеля, залучення альтернативного фінансування, модернізацію HR-менеджменту, технологічну трансформацію [49].

Рисунок 3.2 – SWOT-аналіз української економіки, сильні сторони та можливості

Джерело: сформовано автором

За даними дослідження UNBP від часу повномасштабного вторгнення 64% малих та середніх підприємств призупинили роботу, проте в наступні роки більшість змогла відновити діяльність. Аналіз життєздатності приватного сектору на жовтень 2023 року свідчить про низьку ймовірність остаточної ліквідації підприємств: лише 9,6% компаній, що призупинили роботу, перебувають у зоні критичного ризику закриття. Попри прямі та непрямі фінансові втрати, зумовлені воєнними діями, вітчизняні суб'єкти господарювання продемонстрували високий рівень стійкості, успішно адаптувавши свої операційні моделі для підтримання фінансової рівноваги [50].

У період воєнного стану та глобальної нестабільності цифровізація стала головним механізмом адаптації приватного сектору. Вона дозволяє підприємствам переходити на дистанційні форми управління, впроваджувати хмарні технології для збереження даних та мінімізувати фізичну присутність персоналу там, де це можливо [51].

Окрім цифровізації бізнесу, значні досягнення можна виділити в секторі

державних послуг. Завдяки автоматизації процесів мінімізується людський фактор, що дозволяє ефективно боротися з корупцією, ліквідовувати черги та забезпечувати рівний доступ до державних ресурсів для усіх громадян. Центральним елементом цієї стратегії є екосистема «Дія», яка має на меті оцифрувати 100% державних послуг упродовж трьох років. Наразі українці можуть сплачувати податки, змінювати місце реєстрації, оновлювати водійські посвідчення або реєструвати бізнес в онлайн-режимі. Для забезпечення ефективного впровадження цих змін на всіх рівнях управління була створена унікальна організаційна структура інститут – CDTO (Chief Digital Transformation Officer), який складається із заступників з цифрової трансформації, які працюють у кожному міністерстві, а також поступово з'являються в обласних адміністраціях та територіальних громадах. Завдяки цій вертикалі управління цифрові реформи реалізуються синхронно по всій країні, забезпечуючи перехід від застарілих методів роботи до сучасного цифрового менеджменту. Важливим кроком у прискоренні цифровізації є перехід до режиму «без паперів». Такий режим не лише спрощує життя громадянам, а й створює максимально комфортні умови для розвитку цифрової економіки [52].

ІТ-галузь також демонструє стійкість та зростання навіть в умовах війни. За останні роки саме цей сектор став основою українського експорту послуг. Станом на 2025 рік частка телекомунікаційних, комп'ютерних та інформаційних послуг у структурі експорту склала 43%, що на 4,5% більше за попередній рік. Основну частину цих послуг складають саме комп'ютерні. Важливою перевагою сектора є стабільність податкових надходжень, які підтримуючи фінансову стабільність держави [53].

Аграрний сектор є іншим важливим елементом стійкості української економіки. Одним із найважливіших проявів стійкості агробізнесу стала швидка зміна логістичних ланцюгів. Після блокування глибоководних портів Чорного моря підприємства зуміли в короткі терміни переорієнтувати експортні потоки на дунайські порти, залізничне та автомобільне сполучення через західні кордони. Окрім того відбулись зміни у виробничому плануванні. Через високу

вартість логістики аграрії почали масово переходити від вирощування «важких» зернових – кукурудзи, пшениці до «легких» та дорожчих олійних культур, таких як ріпак, соняшник, соя, що дозволило зменшити витрати на транспортування та підвищити рентабельність виробництва. Загалом, воєнні виклики прискорили перехід агросектору від сировинної моделі до виробництва продукції з високою доданою вартістю [54].

Незважаючи на значні руйнування інфраструктури, промисловий сектор залишається однією з головних складових розвитку держави. Внаслідок воєнних дій сформувались нові промислові центри у західних та центральних регіонах країни. Близько 770 підприємств були переміщені із зон активних бойових дій у безпечні регіони, з яких понад 600 уже відновили свою роботу. Найбільшу частку переміщеного бізнесу складають саме підприємства переробної промисловості [55].

Завдяки своїм сильним сторонам, Україна може прискорити процеси євроінтеграції та забезпечувати розвиток відносин з країнами ЄС, що в свою чергу надає для держави нові можливості розвитку економіки та підвищення конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

По-перше, процес входження України до ЄС сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості країни та значним фінансовим надходженням для повоєнного відновлення. До 2032 року держава планує перейти від транзитної економіки, до економіки що розвивається, шляхом залучення прямих іноземних інвестицій через платформу Advantage Ukraine [56]. Дана платформа структурує можливості за 10-ма стратегічними напрямками, де Україна має глобальні конкурентні переваги або критичну потребу у відновленні. До основних секторів належать: оборонно-промисловий комплекс, інновації та технології, агропромисловий комплекс, енергетика, видобувна промисловість, інфраструктура та логістика. Система стимулів включає звільнення від ПДВ та ввізного мита на нове іноземне обладнання, а також звільнення від податку на прибуток терміном до 10 років для інвестиційних проєктів. Окрім цього, інвестори мають змогу отримати компенсацію, страхування воєнних ризиків та

інституційну підтримку. Така стратегія не тільки сприятиме притоку інвестицій, але й забезпечить ефективне відновлення та зростання провідних галузей української економіки [57].

Розвиток «зеленої» стратегії в Україні є основою для формування нової моделі економіки, здатної протистояти сучасним викликам та відповідати глобальним трендам сталого розвитку. В першу чергу дана політика дозволяє наблизити національне законодавство до стандартів Європейського Союзу. Впровадження зеленої стратегії надає змогу українським промисловим підприємствам суттєво підвищити свою конкурентоспроможність на європейському ринку, що є особливо актуальним у контексті впровадження механізму прикордонного вуглецевого коригування «СВАМ», який накладає додаткові мита на продукцію з високим вуглецевим слідом. Екологізація виробництва, перехід на чистіші технології та зниження енергомісткості продукції дозволяють українським експортерам, зокрема у металургії та хімічній промисловості, уникнути значних фінансових витрат на сплату мита. Також зелена стратегія відкриває доступ до спеціалізованих фінансових інструментів, таких як «зелені» кредити та гранти від міжнародних фінансових інституцій. Окрім цього, використання відновлювальних джерел енергії дозволяє децентралізувати енергосистему та зробити її менш вразливою до зовнішніх шоків. Розвиток власної зеленої генерації не лише знижує витрати на енергоресурси у довгостроковій перспективі, а й створює основу для експорту чистої енергії до Європи [58].

Входження України до внутрішнього ринку Євросоюзу базується на імплементації чотирьох фундаментальних свобод: руху товарів, послуг, капіталу та трудових ресурсів. Усунення тарифних і технічних бар'єрів створює необхідні передумови для масштабування бізнесу, диверсифікації експортних потоків та макроекономічної стабілізації в межах повоєнного відновлення національної економіки. Окрім цього, інтеграція до Єдиного цифрового ринку нівелює адміністративні перешкоди для технологічного сектору, забезпечуючи українським ІТ-компаніям легальне функціонування на загальноєвропейському

рівні [59].

Повернення українських громадян на батьківщину є визначальним фактором для запобігання критичному дефіциту трудових ресурсів, який стає одним із головних бар'єрів для повоєнного відновлення. Згідно з дослідженнями UNDP, саме людський капітал очолює перелік ресурсів, необхідних для відновлення підприємств [60]. Процес європейської інтеграції виступає потужним стимулом для репатріації української робочої сили, створюючи передумови для підвищення якості життя та стандартів праці. Наближення до Єдиного ринку передбачає не лише зростання заробітних плат, а й впровадження європейських гарантій соціального захисту, безпеки праці та верховенства права. Створення безпечного правового та економічно привабливого середовища за стандартами ЄС сприятиме репатріації робітників та вирішить кризу робочих ресурсів необхідних для відбудови української економіки [61].

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі систематизовано теоретико-методологічні засади європейської інтеграції, яка в сучасному науковому дискурсі розглядається як багатогранний процес структурних перетворень національних господарств і формування якісно нового інтеграційного простору. Встановлено, що еволюція інтеграційних об'єднань проходить сім послідовних етапів. Найвищий рівень єдності надає країнам-членам значні переваги та дозволяє забезпечувати сталий розвиток.

Досліджено історичні передумови та еволюцію партнерства між Україною та Європейським Союзом. Встановлено, що фундаментальним кроком стало підписання Угоди про асоціацію у 2014 році, яка запровадила Поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі та відкрила шлях до імплементації європейських стандартів у всіх сферах життєдіяльності держави. Сучасний етап відносин характеризується переходом до офіційних переговорів про вступ та проведенням комплексного скринінгу українського законодавства на відповідність *acquis* ЄС.

Проаналізовано сучасний стан та динаміку торговельно-економічного співробітництва, в результаті чого визначено, що Європейський Союз є основним торговельним партнером України. Загальне сальдо торговельного балансу з країнами ЄС має стійку тенденцію до зростання в негативному значенні. Основними чинниками дефіциту визначено конфлікти з країнами-сусідами, руйнування виробничих потужностей внаслідок війни та збереження сировинної структури українського експорту. Оцінено інвестиційну співпрацю та діяльність спільних підприємств, що дозволило виявити важливість європейського капіталу в модернізації української економіки. Попри воєнні ризики, спостерігається поступове відновлення припливу прямих іноземних інвестицій.

У роботі проведено економетричне моделювання макроекономічних наслідків вступу України до ЄС на основі досвіду Румунії, внаслідок чого

доведено значний позитивний вплив інституційного фактора євроінтеграції на економічне зростання.

Виокремлено стратегічні виклики та загрози на шляху до членства, серед яких найбільш критичними є наслідки повномасштабної агресії РФ: руйнування інфраструктури, деіндустріалізація промислового сектору та масштабна демографічна криза. Сформовано стратегічні пріоритети розвитку відповідно до переваг української економіки, таких як висока адаптивність бізнесу, значні досягнення у цифровізації та потужний потенціал в аграрній та промисловій галузях.

Для забезпечення сталого євроінтеграційного поступу та подолання наслідків воєнної агресії рекомендовано здійснити системну цифрову трансформацію всіх сфер державного управління та приватного сектору. У межах реформування аграрного сектору встановлено необхідність переходу від сировинної моделі експорту до розвитку переробної промисловості та створення продукції з високою доданою вартістю. Також державна політика має бути спрямована на залучення прямих іноземних інвестицій у стратегічні сектори економіки, зокрема в оборонно-промисловий комплекс, енергетику та видобувну промисловість. Українським промисловим підприємствам важливо проводити модернізацію виробничих потужностей для зниження вуглецевого сліду та збереження конкурентоспроможності української продукції на європейському ринку. Паралельно з цим держава має стимулювати розвиток відновлюваних джерел енергії для децентралізації енергосистеми.

Для вирішення демографічної кризи та дефіциту людського ресурсу важливо забезпечити сприятливі умови репатріації громадян. Процес євроінтеграції має стати стимулом для повернення робочої сили через впровадження європейських стандартів соціального захисту, безпеки праці та забезпечення верховенства права. Реалізація цих заходів дозволить сформувати висококваліфікований людський капітал, необхідний для масштабної повоєнної відбудови та підтримки високотехнологічних галузей економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Навчальні матеріали: Тема 2. Історія становлення та джерела права Європейського Союзу. Навчально-науковий інститут права та кібербезпеки НАВС. URL: <https://arm.navs.edu.ua/books/eulaw/info/lec2.html> (дата звернення: 03.03.2026).
2. Грищенко, Є. С. Скоробогатова Н. Є. Теоретичні аспекти визначення сутності міжнародної економічної інтеграції. Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка». 2016. Том 24. № 1. С. 16-21. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/aeedc210-649d-4681-8a31-856e446e12a6/content> (дата звернення: 03.03.2026).
3. Balassa B. The Theory of Economic Integration. 1961. URL: <https://archive.org/details/theoryofeconomic0000bala/page/n5/mode/2up> (дата звернення: 04.03.2026).
4. Viner J. Studies in the Theory of International Trade. 1965. URL: <https://oll.libertyfund.org/pages/viner-on-international-trade> (дата звернення: 04.03.2026).
5. Gajendrakar P. Economic Integration. WallStreetMojo. URL: <https://www.wallstreetmojo.com/economic-integration/#economic-integration-levels> (дата звернення: 04.03.2026).
6. Риндзак О.Т. Міжнародна економічна інтеграція у системі чинників державної міграційної політики. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. №3. С. 659-664. URL: http://global-national.in.ua/archive/3-2015/03_2015.pdf (дата звернення: 05.03.2026).
7. Allianz Global Investors. Why we must repair economic inequality 2018. URL: <https://sg.allianzgi.com/-/media/allianzgi/ap/singapore/pdf/en/market-insights/201807-sg/agi-insights-july2018-sg-en.pdf?la=en> (дата звернення: 05.03.2026).
8. Кваша С.М., Файчук О.М., Файчук О.В. Європейська економічна

- інтеграція: навчальний посібник. 2019. URL: <https://dglip.nubip.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f193210b-3292-451d-a77c-43422165e18e/content> (дата звернення: 05.03.2026).
9. European Union: official website. URL: https://european-union.europa.eu/index_en (дата звернення: 06.03.2026).
10. What is Economic and Monetary Union? (EMU). European Commission. URL: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-monetary-union/what-economic-and-monetary-union-emu_en (дата звернення: 06.03.2026).
11. Федонюк С.В. Корчун В.С. Історія відносин [Україна-ЄС]: навчальний посібник. 2011. С.709-719. URL: <http://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/1239> (дата звернення: 08.03.2026).
12. Історія становлення відносин Україна – ЄС. Центральне міжрегіональне управління Міністерства юстиції. URL: https://centraljust.gov.ua/ndd/european_integration/eu-ukraine_relations/istoriya-stanovlennya-vidnosin-ukraina-es (дата звернення: 10.03.2026).
13. Угода про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/998_012 (дата звернення: 10.03.2026).
14. Скрипник О.М. Історія співпраці України з Європейським Союзом у рамках європейської політики сусідства. *Уманська старовина*. 2019. №3. С. 29-34 https://library.udpu.edu.ua/library_files/umanska_starovyna/2017_3/3.pdf (дата звернення: 12.03.2026).
15. Східне партнерство. Міністерство закордонних справ України. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/spivpracya-ukrayina-yes-u-sferi-zovnishnoyi-politiki-i-bezpeki/shidne-partnerstvo> (дата звернення: 12.03.2026).
16. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 13.03.2026).

17. Стешенко В. М. Правовий статус Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2014. №6. URL: https://lsei.org.ua/6_2014/74.pdf (дата звернення: 15.03.2026).
18. Т. Панфілова. Організація виконання угоди про асоціацію з ЄС в Україні. *Ефективність державного управління*. 2019. №52. С.98-104 URL: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.52.2017.149426> (дата звернення: 15.03.2026).
19. Ukraine's path towards EU accession. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/ukraines-path-towards-eu-accession_uk (дата звернення: 15.03.2026).
20. FAO Food Price Index. Food and Agriculture Organization of the United Nations. URL: <https://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/en/> (дата звернення: 16.03.2026).
21. Аналіз основних торговельних партнерів України в 2025. Experts Club. URL: <https://expertsclub.eu/analiz-osnovnyh-torgivelnih-partneriv-ukrayiny-v-2025-vid-experts-club/> (дата звернення: 20.03.2026).
22. В акваторії порту Чорноморськ тимчасово обмежили рух суден. *Ukrainian Shipping Magazine*. URL: <https://usm.media/v-akvatoriyi-portu-chornomorsk-timchasovo-obmezhili-ruh-suden/> (дата звернення: 20.03.2026).
23. EU trade with Ukraine - latest developments. Eurostat. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=EU_trade_with_Ukraine_-_latest_developments (дата звернення: 24.03.2026).
24. EU trade relations with Ukraine. European Commission. URL: https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/ukraine_en (дата звернення: 24.03.2026).
25. Three EU states keep Ukraine grain bans as Brussels weighs legal action. *Euromaidan Press*. URL: <https://euromaidanpress.com/2025/10/31/three-eu-states-keep-ukraine-grain-bans-as-brussels-weighs-legal-action/> (дата звернення: 24.03.2026).
26. Grigorenko Y. Blockade of border crossings with Poland threatens

Ukraine's entire economy. GMK Center. URL: <https://gmk.center/en/posts/blockade-of-border-crossings-with-poland-threatens-ukraines-entire-economy/> (дата звернення: 25.03.2026).

27. Єврокомісія зняла обмеження на імпорту українського зерна до ЄС, три країни виступили проти. SuperAgronom. URL: <https://superagronom.com/news/17770-yevrokomisiya-znyala-obmejennya-na-import-ukrayinskogo-zerna-do-yes-tri-krayini-vistupili-proti> (дата звернення: 25.03.2026).

28. Малиновська О.А. Міграція населення України в умовах іноземного вторгнення. *Стратегічна панорама*. 2023. №2 С.55-67 URL: <https://doi.org/10.53679/2616-9460.2.2022.05> (дата звернення: 30.03.2026).

29. Артемчук О. Війна завдала Україні збитків на 170 мільярдів доларів. Економічна правда. 2025. URL: <https://epravda.com.ua/oborona/vtrati-ukrajini-vid-viyni-dosyagli-170-mlrd-dolariv-zruynovani-ges-dorogi-zhitlo-803259/> (дата звернення: 01.04.2026).

30. Макроекономічні показники. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/macro-indicators> (дата звернення: 02.04.2026).

31. Пикало О. Прямі іноземні інвестиції в Україну у 2024 році скоротилися майже на чверть до \$3,33 млрд. Forbes Україна. 2025. URL: <https://forbes.ua/news/pryami-inozemni-investitsii-v-ukrainu-u-2024-rotsi-skorotilisya-na-116-mlrd-do-333-mlrd-03042025-28559> (дата звернення: 03.04.2026).

32. Острівні канікули: який бізнес українці ховають на Кіпрі. YouControl. 2021. URL: <https://youcontrol.com.ua/data-research/ostrivni-kanikulyyakyy-biznes-ukrayintsi-khovaiut-na-kipri/> (дата звернення: 05.04.2026).

33. Ukrainian Institute for the Future. Офіційний сайт. URL: <https://uif.eu/> (дата звернення: 06.04.2026).

34. Ukraine Investment Framework. European Commission. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/countries/ukraine/ukraine-investment-framework_en (дата звернення: 06.04.2026).

35. Поліщук М. Іноземний бізнес в Україні: у якому регіоні зосереджені компанії. Главком. 2026. URL: <https://glavcom.ua/economics/business/inozemnij-biznes-v-ukrajini-u-jakomu-rehioni-zoseredzheni-kompaniji-1109993.html> (дата звернення: 07.04.2026).
36. ЄС для розвитку України. EU Neighbours East. URL: <https://euneighbourseast.eu/uk/yes-dlya-rozvytku-ukrayiny/> (дата звернення: 08.04.2026).
37. World Bank Group. Офіційний сайт. URL: <https://www.worldbank.org/ext/en/home> (дата звернення: 15.04.2026).
38. Зануда А., Корба. А. Війна у цифрах: як змінилася Україна за чотири роки вторгнення Росії. BBC news Україна. 2026. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c0e5pezdj0jo> (дата звернення: 15.04.2026).
39. Черниш О. Прорив "блокади" українських портів. Чи справді він відбувся? BBC news Україна. 2023. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/czv174y8y7eo> (дата звернення: 15.04.2026).
40. Прямі збитки інфраструктури України через війну зросли до 170 млрд. KSE Institute. 2025. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/pryami-zbitki-infrastrukturi-ukrayini-cherez-viynu-zrosli-do-170-mlrd-otsinka-kse-institute-stanom-na-listopad-2024-roku/> (дата звернення: 16.04.2026).
41. Григоренко Ю. Деіндустріалізація в Україні та ЄС. GMK Center. 2025. URL: <https://gmk.center/ua/posts/deindustrializatsiia-v-ukraini-ta-ies/> (дата звернення: 17.04.2026).
42. Адаптація законодавства до міжнародних стандартів та права ЄС. Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/adaptation_of_legislation_to_international_standards_and_eu_law-863 (дата звернення: 17.04.2026).
43. CPI scores statistics. Transparency International. URL: <https://www.transparency.org/en/news/how-cpi-scores-are-calculated> (дата звернення: 18.04.2026).
44. Наскільки близька Україна до вступу до Європейського Союзу. EU

Neighbours East. URL: <https://euneighbourseast.eu/uk/news/stories/naskilky-blyzka-ukrayina-do-vstupu-do-yevropejskogo-soyuzu/> (дата звернення: 20.04.2026).

45. Карпишин Н.І. Європейський зелений курс: виклики для України. *ResearchGate*. 2023. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-325-8-47> (дата звернення: 22.04.2026).

46. Фесенко В. Україна – Польща: конфлікт інтересів на зерновому ринку. *Укрінформ*. 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3764342-ukraina-polsa-konflikt-interesiv-na-zernovomu-rinku.html> (дата звернення: 22.04.2026).

47. Цимбалюк, І.О., Хомюк, Н.Л., Зелінська, О.З. Міграція робочої сили в Україні: виклики для управління та мотивації персоналу під час війни. *Економіка та суспільство*. 2023. №54. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2783> (дата звернення: 22.04.2026).

48. Фінансування економіки України під час війни: як повернути приватний капітал у гру. ICC Ukraine. 2026. URL: <https://iccua.org/finansuvannya-ekonomiky-ukrayiny-pid-chas-vijny-yak-povernuty-pryvatnyj-kapital-u-gru/> (дата звернення: 22.04.2026).

49. Дацюк А.М., Процак К.В., Городня Т.А. Адаптація бізнесу в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2024. №67. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4679> (дата звернення: 23.04.2026).

50. Оцінка впливу війни на мікро, малі та середні бізнеси в Україні. UNDP. 2024. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/otsinka-vplyvu-viyny-na-mikro-mali-ta-seredni-biznesy-v-ukrayini> (дата звернення: 25.04.2026).

51. Дергачова В. В., Корнієнко Є.В. Стійкість та адаптивність бізнесу в умовах воєнного стану через цифрову трансформацію управління бізнес-процесами. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. №17. URL: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/928/915> (дата звернення: 25.04.2026).

52. Цифровізація – це поступове перетворення усіх державних послуг на зручні онлайн-сервіси. Рівненська ОДА. 2021. URL: <https://www.rv.gov.ua/news/cifrovizaciya-ce-postupove-peretvorenniya-usih-derzhavnih-poslug-na-zruchni-onlajn-servisi> (дата звернення: 26.04.2026).
53. Зовнішня торгівля України. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/files/ES/Trade_m.pdf (дата звернення: 27.04.2026).
54. Дяченко М.І., Жмуденко В.О. Аграрний сектор України: поточний стан та його відновлення в умовах трансформаційних змін. *Економіка та суспільство*. 2023. №56. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2951> (дата звернення: 27.04.2026).
55. Іщук С.О., Созанський Л.Й., Ляховська О.В. Трансформації у промисловому секторі економіки України: регіональний вимір. *Регіональна економіка*. 2023. №1 С. 88-101. URL: https://re.gov.ua/re202301/re202301_088_IshchukSO,SozanskyYLYakhovskaOV.pdf (дата звернення: 28.04.2026).
56. Інвестиції в Україну та відновлення економіки. Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=62bfd716-8665-4a4c-9e2d-6325ba53b3c8&title=InvestitsiiVUkrainuTaVidnovlenniaEkonomiki> (дата звернення: 28.04.2026).
57. Advantage Ukraine. Офіційний сайт. URL: <https://advantageukraine.com/> (дата звернення: 30.04.2026).
58. Маковоз О.С Передерій Т.С. Зелена економіка як запорука сталого розвитку. *Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток: монографія*. 2018. С.159-168. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4372> (дата звернення: 01.05.2026).
59. Лола Ю.Ю., Михайленко Д.Г., Болотна О.В., Дячек В.В. Інтеграція України до Єдиного цифрового ринку ЄС. *Економіка та управління*

національним господарством. 2024. № 4. С.64-70. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-4-64-70> (дата звернення: 03.05.2026).

60. Assessment of the impact of war on micro, small and medium-sized enterprises in Ukraine. UNDP. 2026. URL: <https://www.undp.org/ukraine/publications/assessment-impact-of-war-on-micro-small-and-medium-sized-enterprises-in-ukraine> (дата звернення: 05.05.2026).

61. Ткач Д. Інтеграція репатріантів у ринок праці України: виклики та перспективи. *Acta Academiae Beregsiensis. Economics*. 2025. №8. С.280-296. URL: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-8-280-296> (дата звернення: 05.05.2026).